

R O M Â N I A
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”

TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT

INFLUENȚA DREPTULUI INTERNAȚIONAL ASUPRA
GEOPOLITICII CONTEMPORANE
DOMENIUL: DREPT

Conducător de doctorat
Profesor Universitar Doctor
Diaconu Nicoleta

Student doctorand
Chițu Alexandru-Cristinel

BUCUREȘTI
2019

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

Cuprins	2
CAPITOLUL 1. GEOPOLITICA ȘI DREPTUL INTERNAȚIONAL.....	25
1.1. Dezvoltarea noțiunii de geopolitică.....	25
1.1.1. Obiectul de studiu.....	25
1.1.2. Actorii geopolitici.....	32
1.1.3. Interesele subiectelor de drept internațional	43
1.1.4. Mize geopolitice	45
1.2. Rolul dreptului internațional în rezolvarea crizelor geopolitice.....	58
1.2.1. Apariția și obiectul dreptului internațional.....	58
1.2.2. Izvoarele și principiile dreptului internațional.....	62
1.2.3. Statul și echilibrul de putere	68
1.2.4. Sancțiunile în dreptul internațional public.....	72
1.2.5. Rolul diplomației în rezolvarea crizelor geopolitice.....	76
1.2.6. Rolul organizațiilor internaționale în rezolvarea crizelor geopolitice	80
CAPITOLUL 2. EVOLUȚIILE GEOPOLITICE DE DUPĂ AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL	87
2.1. Conferința de la Ialta și evoluția Războiului Rece	87
2.1.1. Contextul geopolitic al Conferinței de la Ialta.....	87
2.1.2. Planul Marshall și Doctrina Truman	98
2.1.3. Blocada Berlinului și Alianța Nord Atlantică.....	105
2.1.4. Războiul din Coreea	111
2.1.5. Tratatul de la Varșovia și Revoluția Ungară.....	118
2.1.6. Cursa spațială și Criza Berlinului	123
2.1.7. Criza din Cuba și războiul din Vietnam	127
2.2. Sfârșitul Războiului Rece	136
2.2.1. Tratatul de limitare a armelor strategice (SALT).....	136
2.2.2. Reformele lui Mihail Gorbaciov.....	139
2.2.3. Dizolvarea Uniunii Sovietice și a Tratatului de la Varșovia.....	142
2.3. Concluzii privind relația dintre Noua Ordine Mondială și rolul dreptului internațional public	147
CAPITOLUL 3. EVOLUȚIILE GEOPOLITICE CONTEMPORANE ȘI CREȘTEREA ROLULUI DREPTULUI INTERNAȚIONAL	153
3.1. Efectele geopolitice ale conflictului din Ucraina.....	153

3.1.1. Constituirea Ucrainei și indicatorii economici	153
3.1.2. Ucraina și Uniunea Europeană	173
3.1.3. Evenimentele premergătoare și declanșarea conflictului	182
3.1.4. Posibile soluții din perspectiva dreptului internațional	194
3.2. Efecte geopolitice ale conflictului din Siria.....	202
3.3. Aspecte privind Statul Israel.....	205
3.4. Contextul geopolitic regional.....	211
3.4.1. Terorismul și Orientul Mijlociu.....	211
3.4.2. Spațiul din fosta Iugoslavie	220
3.4.3. Analiza geopolitică a evenimentelor din Turcia	241
CAPITOLUL 4. UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI STATELE UNITE ALE AMERICII, UN RAPORT DE COOPERARE PENTRU STABILITATE ȘI PACE.....	253
4.1. Relația dintre U.E. și S.U.A.....	253
4.1.1. Construcția și evoluția S.U.A.	253
4.1.2. Comunitățile Europene și Planul Marshall	260
4.1.3. Parteneriatul strategic N.A.T.O.– U.E.....	264
4.1.4. Raporturile U.E. și S.U.A. cu alte organizații internaționale.....	269
4.2. Perspective geopolitice din punct de vedere al dreptului internațional	279
CAPITOLUL 5. ROMÂNIA ÎN CONTEXTUL GEOPOLITIC ACTUAL	283
5.1. Evoluția geopolitică a României.....	283
5.1.1. Identitatea națiunii române	283
5.1.2. Parteneriatul strategic	288
5.1.3. Redefinirea geopolitică.....	302
5.2. Perspectivele geopolitice ale României	311
CAPITOLUL 6. CONCLUZII ȘI PROPUNERI.....	321
ANEXA 1	331
Bibliografie.....	338

Introducere în investigarea științifică

Actualitatea temei. Schimbările geopolitice petrecute în ultimii ani, precum și diversificarea tipurilor de amenințări, prin apariția a noi actori geopolitici la nivel mondial, impun o analiză aprofundată asupra efectelor pe care le-a avut dreptul internațional asupra deciziilor geopolitice.

Intensificarea relațiilor de cooperare dintre state au condus la apariția fenomenului de globalizare și la dezvoltarea fără precedent a dreptului internațional, ca modalitate pașnică de rezolvare a diferendelor. Cu toate acestea, rezistența oamenilor la schimbare, epuizarea resurselor naturale ale planetei, precum și impunerea unor noi state ca actori geopolitici globali (Uniunea Europeană, China, India, Rusia, etc.), au condus la o competiție din ce în ce mai acerbă pe resurse și la distribuția lor disproporționată.

Toți factorii enumerați mai sus au avut ca efect creșterea tensiunilor între marile puteri ale momentului, apariția conflictelor regionale (Ucraina, Siria, Irak, Afganistan, etc.), ample migrări de populație (în special spre continentul European), precum și nașterea unor noi organizații teroriste (ISIS, ș. a).

Pentru România, aflată în plin proces de recâștigare a statutului de democrație consolidată, întreaga problematică abordată în teza de doctorat este deosebit de importantă și utilă în fundamentarea și orientarea strategiilor de politică externă care să conducă la dobândirea rolului de actor geopolitic dominant în zona lărgită a Mării Negre.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Tema propusă spre investigare a fost abordată tangențial în mai multe studii științifice și reviste de specialitate, însă până în prezent, nu au fost realizate cercetări speciale care să înglobeze cele două științe (geopolitică și drept internațional), în condițiile globalizării accelerate și al întăririi rolului organizațiilor internaționale.

În cele aproape trei decenii de la ieșirea de sub dominație sovietică, studiile cu privire la complexitatea fenomenului geopolitic coroborat cu dezvoltarea

dreptului internațional sub egida O.N.U., au fost tratate separat de către specialiști din diverse instituții publice sau de apărare, precum și de mediul academic. Astfel, au fost formulate strategii, politici și viziuni punctuale cum ar fi: strategia de securitate națională, strategia de aderare la Spațiul Schengen, politica de aderare la Alianța Nord Atlantică și Uniunea Europeană, diverse studii în domeniul geopolitic, geostrategic, drept internațional, ș.a.

Identificarea spațiului geopolitic al României, precum și a științei geopolitice în general, au fost tratate de autorii români Ion Conea,¹ Anton Golopenția,² Simion Mehedinți,³ ș. a., la sfârșitul Secolului al XIX-lea și începutul Secolului al XX-lea, cu precădere în perioada interbelică. Pentru o perioadă, geopolitica a dispărut din aria de studiu, din cauza confundării geopoliticii cu expansiunea Germaniei Naziste, declanșatoarea celui de-al Doilea Război Mondial. Astfel, geopolitica a fost înglobată într-o teorie a curentelor de gândire diferite, pluraliste și adeseori aflate în opoziție, ca mai târziu, aceasta să fie înțeleasă ca pe o modalitate de identificare a scopurilor, ideologiilor sau filozofilor, la care actorii geopolitici subscriu în vederea profilării unor geostrategii previzibile ale celorlalți actori. În paralel, s-a pus accentul pe dezvoltarea dreptului internațional, ca set de reguli pentru dezvoltarea relațiilor de cooperare dintre state. Astfel, putem spune că dreptul internațional reprezintă o completare existențială a geopoliticii.

O amplă cercetare în domeniul dreptului internațional a fost desfășurată de renumitul profesor *Dumitru Mazilu*, care a elaborat diverse studii și analize cu

¹ Ion Conea a fost un geograf și geopolitician român, doctor-docent, reputat specialist în geografie istorică și toponimie geografică. El a vorbit despre geopolitică și despre România în operele: „*Geopolitica. O știință nouă*” (1940) și „*Scurtă prezentare geografică a Republicii Populare Române*”.

² Anton Golopenția a fost un sociolog și geopolitician român, unul din fondatorii școlii românești de geopolitică. Lucrarea cu care s-a remarcat a fost „*Insemnare cu privire la definirea preocupării geopolitice*”.

³ Simion Mehedinți (1868 - 1962) a fost un academician, geograf și geopolitician român. Spirit filozofic, format la școala lui Titu Maiorescu, a desfășurat o vastă activitate culturală ca educator al maselor și cu deosebire al tineretului, prin scrierile și numeroasele sale conferințe ținute în fața studenților din centrele universitare ale țării. Una din operele în care vorbește despre țara noastră se numește „*Vechimea poporului român și legătura cu elementele alogene*” (1924).

privire la dreptul internațional⁴, fiind un susținător aprig al cooperării pașnice între state, dar și la promovarea păcii, ca unică metodă de coexistență. În aceeași măsură, analizele critice aduse în articolele sale, publicate în revista „Lumea”, cu privire la avantajele și dezavantajele globalizării, au adus în literatura de specialitate motive suficiente pentru a trata la comun cele două științe, în vederea profilării acțiunilor care se impun pentru întărirea cooperării dintre state și evitarea conflictelor.

Pe parcursul elaborării lucrării au fost cercetate diferite izvoare în domeniul științei geopolitice, al dreptului internațional și al relațiilor internaționale.

Baza teoretică a cercetărilor o constituie lucrările autorilor: Dumitru Mazilu⁵, Diaconu Nicoleta⁶, Augustin Fuerea⁷, David Ungureanu⁸, Gheorghe Văduva⁹, Vasile Simileanu¹⁰, Constantin Degeratu¹¹, Iulian Fota¹², Teodor P. Simion¹³, George Friedman¹⁴, Ion Conea¹⁵, Ștefan Deaconu¹⁶ și alții.

Scopul și obiectivele lucrării. Având în vedere actualitatea temei, complexitatea evenimentelor, dar și perspectivele evolutive, în prezenta lucrare ne-am propus următorul scop: *studierea și analiza evenimentelor care au condus la declanșarea numeroaselor războaie și conflicte locale, atât din perspectivă geopolitică cât și din cea a dreptului internațional, pentru identificarea cauzelor care au condus la izbucnirea lor, în vederea elaborării mecanismelor și*

⁴ Ex.: Dreptul păcii (1983), Drept Internațional Public: curs (2008), Teoria Generală a Dreptului (1999) și numeroase articole în revista *Lumea*, dintre care amintim: „Multinaționalele, noile imperii coloniale?”, „Ordinea mondială – exigențe actuale”, „Marea Neagră, opțiuni geostrategice actuale”

⁵ *Drept Internațional Public*, Editura Lumina Lex (2008), *Dreptul Păcii*, Editura Academiei (1983).

⁶ *Dreptul Uniunii Europene: tratat*, Editura Lumina Lex (2011).

⁷ *Dreptul tratatelor și organizațiilor internaționale*, Editura Cartea Universitară (2006).

⁸ *Relații și organizații internaționale*, Editura Sitech (2015).

⁹ *Geopolitica. Teorii. Areele. Falii. Confluente*, Editura Societatea Scriitorilor Militari (2013), *Războiul asimetric și noua fizionomie a conflictualității armate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” (2007).

¹⁰ *Geopolitică și centre de putere*, Editura Top Form (2011).

¹¹ *Excurs în funcționarea structurilor de securitate*, Editura A.N.I. (2007).

¹² *România în NATO și UE: gestionarea globalizării și relansarea modernizării*, Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul” (2013).

¹³ *Probleme fundamentale de geografie politică și geopolitică*, Editura Valahia University Press (2009).

¹⁴ *Puncte de Presiune*, Editura Litera (2016).

¹⁵ *Geopolitica, o știință nouă, în Sociologia Românească* (1937).

¹⁶ *Tratatele României cu vecinii*, Editura Lumina Lex (2001).

strategiilor de prevenire.

Pentru realizarea scopului indicat, au fost trasate următoarele **obiective**:

- Elucidarea legăturii dintre geopolitică și drept internațional;
- Cercetarea motivelor care au stat la baza conflictelor calde sau reci, după finalizarea celui de-al Doilea Război Mondial;
- Reflectarea evoluției dreptului internațional și a relațiilor geopolitice în vederea analizării conflictelor din Ucraina și Siria;
- Elaborarea recomandărilor în vederea *așezării pe temelia dreptului a relațiilor geopolitice*, precum și perspectivele României în contextul actual;

Obiectul cercetării îl constituie căile și metodele de urmat pentru evitarea izbucnirii altor conflicte regionale sau globale, precum și întărirea cooperării pașnice între state prin *așezarea pe temelia dreptului a relațiilor geopolitice*.

Metodologia cercetării științifice. În vederea analizării obiectivelor propuse au fost aplicate o serie de metode științifice, cum ar fi: sistemică, studiul de caz, analogia, analiza și sinteza, inducția și deducția, precum și alte metode universale.

Având în vedere că studiul poartă un caracter teoretico-empiric, prin evidențierea mai multor studii de caz, au fost aplicate metode ale cunoașterii empirice (observația, comparația, măsurarea) și teoretice (abstractizarea, idealizarea, formalizarea, concret și abstract, istoric și logic, ascensiunea de la abstract la concret).

Noutatea și originalitatea științifică. Excursul temei are la bază o profundă preocupare pentru studierea împrejurărilor istorice în care s-au desfășurat anumite evenimente, cu implicațiile geopolitice asupra evoluțiilor relațiilor internaționale precum și asupra evoluției sistemice a dreptului internațional. Noutatea științifică a rezultatelor obținute derivă din faptul că o asemenea problematică nu a beneficiat de o abordare omogenă, sistematică și durabilă, așa cum s-a încercat în prezenta lucrare.

În ceea ce privește noutatea investigației prezente este considerată de autor

ca fiind oportună, având la bază următoarele argumente semnificative:

- Pentru prima dată în literatura de specialitate au fost analizate relațiile dintre state ținând cont, atât de similitudinile, cât și de antiteza dintre geopolitică și drept internațional;

- Au fost elucidate motivațiile și cauzele care au stat la baza actorilor geopolitici în evitarea sau declanșarea conflictelor;

- Au fost analizate și sistematizate diferite tipologii de actori la nivel internațional;

- Au fost propuse soluții concrete, în viziunea autorului, pentru prevenirea și soluționarea diferendelor, precum și întărirea cooperării pașnice între toate statele lumii;

- A fost elaborat un proiect geopolitic de cooperare economică, în vederea includerii României în circuitul resurselor naturale la nivel global.

Problema științifică soluționată în domeniu, constă în depistarea mecanismelor de prevenire a conflictelor dintre state sau diverși actori, precum și a metodelor de consolidare a cooperării pașnice între state.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării este determinată de contribuția adusă la analiza teoretică, prin exemplele de evenimente cheie, care au modelat mediul geopolitic la nivel internațional, precum și a cauzelor care au condus la declanșarea conflictelor. Pentru evitarea și prevenirea apariției unor situații tensionate, este nevoie de intensificarea cooperării economice dintre state, prin identificarea unor proiecte de anvergură, care să conecteze la resurse toate statele din zonele conflictuale.

Studiul actual sensibilizează atenția factorilor de decizie, în vederea înlăturării cauzelor care duc la declanșarea conflictelor de tot felul (calde, reci, hibrid, asimetrice, informaționale, terorism, etc.) și la întărirea cooperării pașnice prin dezvoltarea comerțului internațional și a componentelor economice și sociale, având la bază legislația internațională elaborată sub egida O.N.U., sau a celorlalte organizații internaționale cu vocație regională (A.S.E.A.N., U.E.,

N.A.F.T.A., MERCOSUR, Liga Arabă, etc.). Importanța teoretică și practică a lucrării derivă din rezultatele obținute, care pot contribui la elaborarea mai eficientă și promovarea mai atentă a normelor de drept internațional care să înlăture definitiv războiul din practicile statelor sau a altor actori geopolitici.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere sunt:

- Identificarea principalelor cauze care duc la declanșarea conflictelor la nivel regional sau global;

- Evenimentele geopolitice majore după finalizarea celui de-al Doilea Război Mondial au fost reconstituite și încadrate în diverse perioade de dezvoltare ale societății umane;

- S-au elaborat diferite propuneri de modificare a legislației internaționale, precum și diverse politici și strategii geopolitice de întărire a cooperării între actorii implicați;

- Racordarea României la avantajele oferite de globalizare, prin propunerea unui proiect de țară;

- Dezvoltarea internă a României poate fi făcută doar prin profesionalizarea instituțiilor publice, elaborarea unei strategii naționale de educație pe 30 ani și dezvoltarea antreprenoriatului autohton;

Publicații pe tema tezei. Pe parcursul redactării și elaborării prezentei cercetări științifice, au fost expuse 6 articole științifice, publicate în reviste științifice și materialele conferințelor științifice naționale: „*Cetățenia activă în context geopolitic* (2015), „*Dualitatea Președinte – Premier este necesară României?*” (2016), „*Geopolitica în epoca contemporană*” (2017), „*Redefinirea geopolitică a României*” (2018), „*Orientul mijlociu, terorismul și perspectivele geopolitice ale României*” (2018), „*Elemente ale războiului hibrid. Studiu de caz: conflictul din estul Ucrainei*” (2018).

Volumul și structura tezei. Lucrarea de față cuprinde: Introducere, șase capitole, structurate în patruzeci și șapte de paragrafe, anexe și bibliografie. Fiecare capitol este divizat în paragrafe, care definesc aspecte separate ale

lucrării, urmărind o continuitate logică.

În capitolul unu - „**Geopolitica și dreptul internațional**” - sunt evidențiate părțile teoretice ale celor două științe, reliefând principiile care le guvernează, elementele constitutive, rolul lor, obiectele de studiu, principalii precursori, precum și similitudinile și diferențele dintre cele două. În același timp, am urmărit evoluția lor, având la bază exemple practice.

În capitolul doi - „**Evoluțiile geopolitice de după al Doilea Război Mondial**” - sunt prezentate principalele evenimente după sfârșitul războiului, factorii declanșatori ai Războiului Rece, precum și cauzele care au condus la sfârșitul bipolarității și trecerea *la noua ordine mondială unipolară*.

În capitolul trei - „**Evoluțiile geopolitice contemporane și creșterea rolului dreptului internațional**” - prezentăm evoluția geopolitică, în comparație cu dreptul internațional, a principalelor conflicte din Ucraina, Siria și Israel, conflicte cu impact semnificativ asupra păcii și securității regionale (sau chiar mondiale). De asemenea, am adus în prim plan contextul geopolitic regional, prin analiza impactului terorismului asupra securității internaționale, dar și spațiul din fosta Iugoslavie și lovitura de stat din Turcia.

În capitolul patru - „**Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii, un raport de cooperare pentru stabilitate și pace**” - am urmărit construcția S.U.A., precum și relația de parteneriat cu Uniunea Europeană, formulând perspectivele de aprofundare a cooperării.

În capitolul cinci - „**România în contextul geopolitic actual**” - am evidențiat principalele parteneriate și alianțe, factorii de risc dar și oportunitățile existente pentru țara noastră. La finalul capitolului, a fost formulată viziunea autorului cu privire la perspectivele geopolitice ale României.

În capitolul șase – „**Concluzii și propuneri**” sunt generalizate rezultatele obținute pe parcursul cercetării, principalele propuneri și sugestii privind întărirea cooperării dintre state, prin dezvoltarea legislației internaționale și așezarea relațiilor geopolitice pe temelia dreptului.

CONȚINUTUL TEZEI

În capitolul unu - „*Geopolitica și dreptul internațional*” - am identificat diferitele stadii de dezvoltare ale geopoliticii, în comparație cu cele ale dreptului internațional. Astfel, am cunoscut „*primii pași*” ai științei geopolitice ai epocii contemporane, precum și necesitatea apariției și dezvoltării dreptului internațional modern.

Părintele fondator al geopoliticii, *Friedrich Ratzel*, a propus (la sfârșitul Secolului al XIX-lea), dezvoltarea unei științe care să prezică și să explice comportamentul politic și forța militară ale statelor, prin intermediul mediului geografic în care acestea existau.¹⁷

Perioada interbelică, a identificat geopolitica drept metoda de a studia condițiile dezvoltării statului, ale securității sale, precum și acțiunile întreprinse de acesta pentru a se dezvolta. Cu alte cuvinte, rădăcinile identității statelor, poziția și frontierele acestora precum și dimensiunile lor demografice și economice sunt câteva criterii de analiză, care evidențiază constrângerile și determinările naturale ale unei decizii politice.

Însă, acest mod de gândire a stagnat, din cauza asocierii sale cu geopolitica celui de-al Treilea Reich,¹⁸ care legitima politica de expansiune a Germaniei Naziste, punând în prim-plan strategiile care trebuie urmate prin prisma obiectivelor teritoriale și a mijloacelor avute la dispoziție.

Geopolitica actuală, construiește tabloul forțelor existente, identifică scopurile, ideologiile sau filozofiile la care actorii subscriu, precum și factorii externi de influență, în vederea profilării unor geostrategii previzibile ale celorlalți actori. Geopolitica epocii contemporane este mult mai pragmatică. Ea nu este doar o teorie a cunoașterii științifice, ci un sistem de curente de gândire diferite, pluraliste și adeseori aflate în competiție.

¹⁷ Alin POPA, *Geopolitică. Note de curs.*, Editura Alma Mater, Bacău, 2011, pp. 13 – 14.

¹⁸ Geopolitica celui de-al Treilea Reich este asociată cu Germania nazistă din perioada anilor 1933-1945, când țara a fost condusă de regimul dictatorial al liderului nazist, Adolf Hitler. Cu alte cuvinte, termenul „al treilea Reich” este folosit ca sinonim pentru Germania nazistă.

Din această perspectivă, am putut deduce că orice entitate, care elaborează tehnici și / sau politici de personificare a unui teritoriu, intră în competiție cu alte subiecte de drept (sau actori geopolitici), pentru a domina acel teritoriu. Astfel, am identificat statul ca fiind principalul actor geopolitic, fiind singurul care își exercită suveranitatea asupra teritoriului său.

Însă realitatea geopolitică actuală, identifică o presiune discreționară a relațiilor dintre state. Cu alte cuvinte, presiunea exercitată de unele state este mai mare decât a altora. Statele din G7¹⁹ sau cele 5 state membre permanente ale Consiliului de Securitate al O.N.U.,²⁰ influențează prin politicile sale, alte state mai slab dezvoltate, acestea din urmă nedispunând în realitate de toate privilegiile suveranității, așa cum este normal. În dreptul internațional, suveranitatea se traduce prin „*noningerința în afacerile interne*”. În realitate, acest lucru este aproape imposibil din cauza influenței altor actori geopolitici cum ar fi: statele, biserica, marile companii multinaționale, media, terorismul, etc.

De-a lungul istoriei, organizarea politică a societății, în special prin intermediul statului, s-a realizat tot mai intens prin perfecționarea structurii statale, în relație cu cetățenii. Legile, care fixau atât drepturile și libertățile cetățenilor, dar și obligațiile organelor de stat de a opera în spiritul legilor, aveau rolul de a permite exercitarea puterii politice folosind *forța argumentului*, și nu *argumentul forței*.

Cu toate acestea, amploarea fenomenului geopolitic implică o analiză sistemică a tuturor elementelor care definesc o situație geopolitică. Astfel, paradigmele analizei geopolitice sunt reprezentate de *poziția și rolul unui actor* în ecuația de putere, *interesul* actorilor pentru o anumită zonă geografică și *percepția* actorilor asupra propriului potențial de putere precum și asupra

¹⁹ Grupul celor 7 (G7) reprezintă un forum internațional al guvernelor celor mai dezvoltate țări din lume din punct de vedere economic, tehnologic și militar: Canada, Franța, Germania, Japonia, Italia, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii. Pana la 2 martie 2014 G7 a fost cunoscut sub numele de G8 (Rusia era cel de-al optulea participant), însă din cauza implicării sale în conflictul din Ucraina a fost exclusă.

²⁰ Cele cinci state membre ale Consiliului de Securitate O.N.U. sunt: S.U.A., Marea Britanie, Franța, Rusia și China.

intensității cu care un actor se manifestă în spațiul geografic respectiv.

Totodată, cunoscând aceste paradigme, precum și *înclinațiile anarhice ale omenirii*, rezultă că actorii se află într-o permanentă competiție, iar câștigătorul este acela care are capacitatea de a se impune, atât datorită potențialului său, cât și locului și rolului pe care îl are în ecuația de putere.

În lumea contemporană orientarea, atitudinea și intensitatea cu care actorii scenei internaționale se manifestă în spațiul geopolitic, *conduc la procese complexe, care țin de percepția fiecărui actor asupra lumii*. Asta conduce la apariția unor noi actori pe scena internațională. În principal, acești actori non statali sunt de origine economică și sunt cunoscuți de publicul larg, drept companii multinaționale. Complexitatea jocului economic și a interdependențelor dintre state, mai ales după dispariția U.R.S.S., au dus la un control tot mai mic al statelor asupra acestor actori economici. Spre deosebire de stat, unde interesul național joacă un rol esențial, în cazul actorilor economici profitul este principalul obiectiv.

Folosind analiza geopolitică, acest comportament se poate traduce drept exercitarea unui interes economic. Astfel, pe lângă interesul național, se iau în calcul o serie de derivate, cum ar fi: interes specific, interes global, interes regional, interes de securitate, interes economic, interes politic, interes ideologic, etc.

Toate acestea pot deveni mize geopolitice, asociate direct cu spațiul geografic, fiind identificat ca simbol de bogăție și constituent de securitate, dar și pentru alianțe, elemente de putere sau chiar conflicte.

Valoarea intrinsecă a spațiului, devine o miză între actorii geopolitici, datorită capacității sale de a oferi resurse, securitate și putere. Mărimea unui teritoriu pe o hartă reprezintă o caracteristică a puterii.

În continuare, pentru a putea observa implicațiile și impactul dreptului internațional în relațiile geopolitice, am extras principalele caracteristici ale acestuia.

Epoca contemporană marchează cea mai dinamică evoluție a doctrinei, având ca element principal statul și funcțiile sale. Predominante sunt curentele pozitivistice, prezente prin pozitivismul voluntarist clasic, pozitivismul pragmatic și militantismul juridic, apărut după cel de-al Doilea Război Mondial.

Prăbușirea *Cortinei de Fier* și încetarea *Războiului Rece*, după 1989, moment ce a avut ca rezultat transformarea substanțială a caracterelor societății internaționale și au marcat o nouă etapă în evoluția dreptului internațional.²¹

Astfel, *dreptul internațional* reprezintă o emanație a statelor comunității internaționale, state ce se află într-o continuă interdependență, tocmai datorită relațiilor ce se creează între ele. Acest fapt determină atât trăsăturile generale, cât și particularitățile dreptului internațional în raport cu dreptul intern al statelor. Concret, dreptul intern reglementează relațiile sociale din interiorul unui stat iar dreptul internațional reglementează raporturile dintre state.²²

Definiția care ne-a atras atenția și care considerăm că este cea mai potrivită în contextul prezentei lucrări este următoarea: „*Dreptul internațional public, reprezintă totalitatea normelor juridice elaborate de state și celelalte subiecte de drept internațional, pe baza acordului de voință liber exprimat de către acestea, prin tratate și alte izvoare de drept, în scopul reglementării raporturilor dintre ele, norme a căror aducere la îndeplinire este asigurată prin respectarea lor de bunăvoie, iar în caz de necesitate prin măsuri de constrângere, aplicate de către state, în mod individual sau colectiv*”.²³ Așadar, putem observa caracterul unic al dreptului internațional prin care liberul consimțământ este criteriul esențial în exercitarea relațiilor dintre state.

Rolul și scopul dreptului internațional este de a reglementa raporturile din cadrul societății internaționale, prin norme care să asigure dezvoltarea și funcționarea armonioasă a acestei societăți. Structurarea sistemului normativ internațional, are ca rol esențial reducerea anarhiei internaționale, având din acest

²¹ Dumitru TOMA, *Drept Internațional Public*, Editura Fundației „Andrei Șaguna”, Constanța, 2005, pp.10-11.

²² Idem.

²³ Costică VOICU, *Drept Internațional Public: sinteze universitare*, Editura Alma Mater, Sibiu, 2006, p. 5.

punct de vedere o funcție reglatoare.²⁴

Normele de drept internațional public reglementează relațiile internaționale, relații care devin, astfel, raporturi juridice de drept internațional, ce au la bază drepturi și obligații pentru toate statele, indiferent de orânduirea socială sau de regiunea geografică.²⁵

În acest context sunt excluse din sfera de aplicare a dreptului internațional, raporturile juridice dintre persoanele fizice sau juridice din diferite state. Acestea cad sub incidența normelor dreptului internațional privat.

Dezvoltarea dreptului internațional se realizează în condiții de deplină egalitate în drepturi și pe baza liberului consimțământ al statelor, ele aflându-se într-un proces de coordonare continuă și de punere în acord a voinței lor. Astfel, se creează norme juridice prin tratate sau cutumă, precum și prin alte izvoare de drept internațional. Statele nu pot fi obligate să respecte normele sau principiile la formarea cărora nu și-au dat consimțământul, iar *acest consimțământ nu poate fi decât efectul unei manifestări tacite sau exprese a voinței lor suverane*.

Liberul consimțământ nu înseamnă lipsa răspunderii, ci din contră, răspunderea intervine atunci când conduita, constând într-o acțiune sau omisiune, poate fi atribuită unui stat în temeiul dreptului internațional și când aceasta constituie o încălcare a unei obligații internaționale asumate, suportând consecințe juridice, inclusiv aplicarea unor sancțiuni internaționale.²⁶

Acordul de voință al statelor, se realizează, de obicei, având la bază concesiile și compromisuri reciproce, prin care se ajunge treptat la soluții acceptabile pentru toate părțile implicate. În acest fel, are loc crearea normelor, care devin în mod egal, obligatorii pentru toate statele.

Normele dreptului internațional nu pot fi create prin simple manifestări unilaterale de voință a statelor, ci numai printr-un consens al acestora, ceea ce

²⁴ Dumitru TOMA, *op. cit.*, p. 16.

²⁵ Laura-Magdalena TROCAN, *Drept Internațional Public*, Editura C.H. Beck, București, 2014, p. 4.

²⁶ Roxana-Mariana POPESCU, *Raportul dintre dreptul comunitar (al Uniunii Europene) și dreptul internațional*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p.67.

semnifică un caracter de „*coordonare*” a legii internaționale, nu unul de „*subordonare*”. Privind din punct de vedere al raporturilor dintre state, putem afirma că acestea sunt de „*independență*” și nu de „*dependență*”.²⁷

Deși domeniile supuse reglementării dreptului internațional s-au dezvoltat continuu, se păstrează totuși, anumite arii în care, prin dreptul internațional li se acordă statelor o amplă libertate de acțiune. Aceste competențe sunt recunoscute, printre altele, în art. 2, paragraful 7, din Carta O.N.U., care prevede că: „*Nici o dispoziție din prezența Cartă nu va autoriza Națiunile Unite să intervină în chestiuni care aparțin esențial, competenței naționale a unui stat și nici nu va obliga pe membrii ei să supună asemenea chestiuni spre rezolvare pe baza prevederilor acestei Carte [...]*”²⁸

În doctrina contemporană se subliniază faptul că stabilirea unor norme particulare de comportament între două sau mai multe state nu se poate efectua decât în cadrul și cu respectarea unor principii și reguli esențiale pentru menținerea ordinii internaționale.²⁹

Pentru o imagine elocventă asupra obiectului dreptului internațional public, vom trece în revistă, principalele particularități și anume:

- statele sunt cele care elaborează normele internaționale, neexistând în societatea internațională un for legislativ unic, similar parlamentului din dreptul intern. Ele acceptă să-și conformeze comportamentul lor pe plan extern, ținând cont de normele dreptului internațional public;

- atribuțiile executive revin statelor, în societatea internațională neexistând organe executive, asemănătoare guvernului, care să garanteze aplicarea normelor dreptului internațional public, în relațiile dintre subiectele acestuia.

În comunitatea internațională, nu există organe judecătorești, cu atribuții

²⁷ Florian COMAN, *Drept Internațional Public*, vol. I, Editura Sylvi, București, 2001, p.16, apud Dumitru TOMA, *op. cit.*, p.18,

²⁸ http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_O.N.U..pdf, consultat la 07.04.2017.

²⁹ Un exemplu elocvent în acest sens îl reprezintă standardele impuse de Dreptul Internațional contemporan în domeniul garantării drepturilor omului și libertăților fundamentale.

generale și obligatorii, care să intervină din oficiu prin instituirea de sancțiuni, atunci când normele de drept nu sunt respectate. Există organisme internaționale cu funcții jurisdicționale, însă competența acestora este condiționată de exprimarea acordului expres al statelor aflate în cauză.³⁰

În alte situații, pentru ca un stat să poată fi tras la răspundere în fața unei instanțe jurisdicționale, acesta trebuie să fie parte la tratatul care a constituit acea instanță, sau să numească jurisdicția respectivă, prin formularea unei declarații, în baza art. 35, alin (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană³¹.

Având în vedere situațiile tensionate evidențiate în capitolele doi și trei, am considerat oportun să cunoaștem sancțiunile prevăzute de Carta O.N.U., în cazul încălcării normelor de drept.

Astfel, deși până în secolul al XX-lea, în întreaga lume, războiul a fost considerat un fenomen inerent dezvoltării sociale și principalul mijloc de soluționare al diferendelor, în paralel cu acesta s-au conturat (așa cum am văzut mai sus), concepte filozofice și politice de respingere a războiului. Odată cu semnarea, la 27 august 1928, a *Pactului Briand-Kellogg*, s-a trecut de la admiterea licită a războiului la condamnarea și interzicerea lui și stabilirea angajamentului statelor de a nu recurge la război, desființând astfel străvechiul *jus ad bellum*.³² Condamnarea și interzicerea războiului în cadrul *dreptului internațional* nu au avut efectele scontate pe planul politicii mondiale, agresiunile săvârșite de unele state, culminând cu declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial.

„Imensele distrugerii de vieți omenești și bunuri materiale, suferințele de nedescris impuse popoarelor de cel de-al doilea război mondial au determinat

³⁰Pentru ca un stat să poată figura în calitate de parte în fața Curții Internaționale de Justiție, este necesar consimțământul acestuia.

³¹ Potrivit art. 35, alin (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană orice stat membru poate recunoaște, printr-o declarație, competența Curții de Justiție a Uniunii Europene de a decide cu titlu preliminar asupra validității și interpretării deciziilor, sau a convențiilor încheiate în domeniul cooperării judiciare și polițienești.

³² *Jus ad bellum* este un termen considerat o parte a legilor războiului. În paralel cu apariția acestuia s-a dezvoltat și *jus in bello*, care se referă la condițiile prin care un război se desfășoară pe bună dreptate. *Jus ad bellum* se referă mai exact la legitimarea motivelor prin care un stat se poate angaja în război. Aceste norme se concentrează pe criteriile care fac din război unul just.

*comunitatea internațională să depună noi eforturi ca, prin crearea unei noi organizații internaționale și prin formularea de noi principii de drept, să se împiedice noi războaie, să se interzică folosirea forței și amenințarea cu forța în relațiile internaționale și să se treacă la rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor internaționale”.*³³

Astfel, a fost adoptată Carta O.N.U., unde, în paragraful 4 al articolului 2, se menționează explicit că *„toți Membrii Organizației se vor abține, în relațiile lor internaționale de a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea ei, fie împotriva integrității teritoriale ori independenței politice a vreunui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopurile Națiunilor Unite”.*³⁴

De asemenea, în același document, în paragraful 3 al articolului 2, s-a prevăzut că *„toți Membrii Organizației vor rezolva diferendele lor internaționale prin mijloace pașnice, în așa fel încât pacea și securitatea internațională, precum și justiția să nu fie puse în primejdie”.*³⁵

Mijloacele de soluționare pașnică a diferendelor internaționale au fost stipulate în Carta O.N.U. și se refereau la: negocierile internaționale; ancheta internațională; medierea internațională; concilierea internațională; arbitrajul internațional; calea judiciară internațională; recurgerea la organizații, la acorduri regionale sau alte mijloace pașnice; la alegerea statelor.

Cu toate că aceste principii au fost reiterate într-un număr mare de documente ale Organizației Națiunilor Unite și ale altor organizații internaționale, se poate spune că Secolul al XX-lea a fost marcat de război. După ce omenirea a supraviețuit primului și celui de-al doilea război mondial, prin înființarea Organizației Tratatului Atlanticului de Nord și a Organizației Tratatului de la Varșovia, s-a intrat într-o nouă perioadă, numită *Războiul Rece*. Această perioadă, deși a fost lipsită de confruntări sângeroase, a fost de fapt, o continuare

³³Laura-Magdalena TROCAN, *Studii de Drept Internațional Public*, Editura „Academia Brâncuși”, Târgu-Jiu, 2008, pp. 4-5.

³⁴http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Carta_Organizatiei_Natiunilor_Unite_ONU_.pdf, consultat la 08.04.2017.

³⁵Idem.

a celui de-al Doilea Război Mondial, dar purtat cu alte mijloace: politice, economice, ideologice, psihologice, mai ales, cu mijloace acoperite pe frontul invizibil al războiului secret purtat de serviciile de spionaj. Cu toate acestea, Războiul Rece a cunoscut anumite faze, care în unele zone ale planetei s-au transformat în conflicte militare deschise.³⁶

În situația în care un stat comite un act ilicit împotriva unui alt stat sau atunci când nu respectă o normă imperativă, comițând o crimă internațională, din punct de vedere al dreptului internațional public, se poate recurge la sancțiuni. Competența constatatoare, cade în sarcina statelor și Organizației Națiunilor Unite sau a altor organizații internaționale regionale.

În situația comiterii de un stat a unui act ilicit împotriva altui stat, statul agresat, după ce dovedește caracterul ilicit al actului, *poate fi autorizat să aplice sancțiuni, de către organele O.N.U.*

În cazul comiterii unei crime internaționale, de un stat, prin reprezentanții săi, oricare dintre statele membre ale comunității internaționale are dreptul să constate producerea actului ilicit și să sancționeze statul considerat vinovat de încălcarea ordinii internaționale.³⁷ Sancțiunile aplicabile de către state pot consta în ripostă militară, acte de retorsiune sau represalii.

În cazul unui atac armat din partea unui stat, în baza dreptului la autoapărare prevăzut de Carta O.N.U., acesta poate fi sancționat prin riposta militară de către statul agresat. Tot în numele dreptului la autoapărare, statele pot să apeleze la acte de retorsiune, constând în ruperea relațiilor diplomatice și consulare sau chiar revocarea privilegiilor instituite, întreruperea unui ajutor economic sau aplicarea unui embargo, atunci când o asemenea măsură nu încalcă prevederile unui tratat.

Represaliile sunt *„măsuri de constrângere luate de un stat împotriva organelor sau cetățenilor altui stat, ca urmare a săvârșirii de către acel stat a*

³⁶Laura-Magdalena TROCAN, *Studii de Drept Internațional Public*, Editura „Academia Brâncuși”, Târgu-Jiu, 2008, pp. 4-5pp. 6-7.

³⁷Dumitru, Toma, *op. cit.*, p. 21.

unor acte ilicite față de el sau față de cetățenii lui și spre a-l determina să revină asupra lor".³⁸ Ele pot avea caracter politic, economic sau juridic, dar nu pot avea caracter militar.

Consiliul de Securitate din cadrul O.N.U., este organul mandatat să aplice sancțiuni. Aplicarea lor vizează, în mod prioritar, restabilirea păcii și securității internaționale.

Sancțiunile care pot fi aplicate sunt de două tipuri: măsuri de ordin politic și economic, fără folosirea forței armate și măsuri de ordin militar prin folosirea forței armate. Din cadrul măsurilor de ordin politic și economic fac parte: întreruperea comunicațiilor și a relațiilor economice, sau ruperea relațiilor diplomatice. Din cadrul măsurilor de ordin militar fac parte: blocadele, demonstrațiile sau alte operațiuni executate de forțe terestre, maritime sau aeriene, ale statelor membre O.N.U.

Consiliul de Securitate se implică atunci când sesizează că o anumită situație internațională reprezintă o amenințare sau o încălcare a păcii, ori un act de agresiune. Pierderea de către state a unor beneficii decurgând din calitatea lor de membre ale organizației, excluderea din organizație sau suspendarea temporară a dreptului de vot în cadrul organizației, sunt exemple de sancțiuni pe care organizațiile internaționale le pot aplica.

În cazul apariției unor state noi în societatea internațională, nu este nevoie, din partea acestora, de o declarație de acceptare a dreptului internațional public.³⁹

Diversificarea relațiilor internaționale și creșterea gradului de complexitate al acestora a condus în ultimul secol, la creșterea în mod exponențial a numărului organizațiilor internaționale.

Odată cu răspândirea tezei, conform căreia și persoanele fizice răspund pentru săvârșirea unor acte contrare dreptului internațional, incriminate ca infracțiuni internaționale, a apărut și s-a dezvoltat o nouă ramură a dreptului

³⁸<https://dexonline.ro/definitie/represalii>, consultat la 09.04.2017.

³⁹ Dumitru TOMA, *op. cit.*, pp. 21 – 22.

internațional și anume, dreptul penal internațional. Răspunderea persoanei fizice, inclusiv sub aspect penal, se bazează în dreptul internațional, pe două principii.

Primul principiu afirmă că răspunderea internațională a statului nu absolvă persoana fizică de răspunderea săvârșirii infracțiunii internaționale, fie în calitate de organ de stat, fie ca persoană particulară.

Cel de-al doilea principiu afirmă că persoana fizică răspunde în mod individual pentru infracțiunea internațională săvârșită de ea. Atât răspunderea internațională a persoanei fizice, cât și principiile amintite, au fost confirmate prin sentința Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg, din anul 1946. Sentința precizează că oamenii și nu entitățile abstracte, comit crime internaționale și că, numai prin pedepsirea persoanelor vinovate de săvârșirea infracțiunilor internaționale se poate garanta respectarea dreptului internațional.⁴⁰

Expresie a cooperării internaționale în combaterea infracțiunilor internaționale sunt numeroasele convenții internaționale, prin care se incriminează anumite fapte și se stipulează pedepsirea persoanelor vinovate de săvârșirea lor. Convențiile respective cuprind și obligația statelor de a introduce prevederile lor în legislația penală internă și să prevadă pedepsirea vinovaților. De asemenea, convențiile internaționale cer statelor să coopereze sub forma asistenței reciproce, în acțiunea de reprimare a criminalității internaționale, inclusiv în domeniul extrădării infractorilor.⁴¹

Se poate observa cum practica internațională admite în mod expres prevalența puterilor organizațiilor internaționale, indispensabile în îndeplinirea misiunilor lor, în timp ce geopolitica construiește tabloul forțelor existente, identifică scopurile, ideologiile sau filozofiile la care actorii subscriu, precum și factorii externi de influență, în vederea profilării unor geostrategii previzibile ale celorlalți actori.

În concluzie, pentru a fi guvernate de normele dreptului internațional,

⁴⁰ Marțian I. NICIU, *Drept Internațional Public*, Editura Servo-Sat, Arad, 1999, p. 126.

⁴¹ *Ibidem*, p. 127.

raporturile internaționale trebuie să fie rapoorturi în care statele se manifestă ca titulare ale drepturilor lor suverane.⁴²

Interdependențele dintre cele două domenii prin disputele geopolitice dintre organizațiile internaționale întăresc ideea de așezare pe temelia dreptului, a relațiilor geopolitice, indiferent că vorbim de relațiile dintre state sau de cele dintre organizațiile internaționale.

Analiza efectuată în cele zece paragrafe ale primului capitol, a permis definirea conceptelor și a normelor de bază cu care se operează în teza de doctorat. În plus, definirea conceptelor cu care operăm, constituie suportul teoretico-metodologic în oferirea continuității pe tot parcursul lucrării.

În capitolul doi „*Evoluțiile geopolitice de după al Doilea Război Mondial*”, am detaliat evoluțiile geopolitice după sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, în care am punctat principalele evenimente care au reprezentat, în opinia autorului, momentele cheie în evoluția geopoliticii și a dreptului internațional.

Astfel, primul moment important în istoria geopolitică și a dreptului internațional a fost Conferința de la Ialta,⁴³ desfășurată între 4-11 februarie 1945. Scopul acestei conferințe (cel puțin din punct de vedere oficial), a fost de fixare a strategiei și a mijloacelor necesare pentru a pune capăt războiului, care dura de mai bine de șase ani.

Pe parcursul desfășurării evenimentului, datorită expunerii unor discuții din cadrul Conferinței, dintre liderul rus, Iosif Vissarionovici Stalin, Prim-ministrul Regatului Unit al Marii Britanii, Sir Winston Leonard Spencer Churchill și Președintele Statelor Unite ale Americii, Franklin Delano Roosevelt, vom constata că această întâlnire, a avut un impact major asupra deciziilor geopolitice

⁴² Adrian NĂSTASE, Bogdan AURESCU, *Drept Internațional Public*, Editura C. H. Beck, București, 2012, p.9.

⁴³ Conferința de la Ialta (Anexa 1), numită și Conferința din Crimeea a fost întâlnirea din 4-11 februarie 1945 dintre Puterile Aliate (S.U.A., Marea Britanie, Franța și Uniunea Sovietică). Delegațiile au fost conduse de către Roosevelt, Churchill, și Stalin.

care au urmat.⁴⁴

De la adoptarea unor modalități de încheiere a celui mai sângeros război din istoria omenirii, până la decizia „*celor trei mari*”, de înființare a Națiunilor Unite, cu rolul de a „*izbăvi generațiile viitoare de flagelul războiului*” și continuând cu împărțirea lumii în „*zone de influență*”, toate aceste decizii care par reminiscențe ale trecutului, *își găsesc încă fundamentul în deciziile geopolitice de astăzi.*

În opinia autorului, deciziile adoptate la Conferința de la Ialta au condus la apariția unor termeni (*Cortina de Fier, Planul Marshall, Războiul Rece*) și declanșarea unor războaie ideologice, cum au fost cele din Coreea sau Vietnam.

La sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, o mare parte din teritoriile și economia Europei erau distruse. Uniunea Sovietică își lărgea sfera de influență în Estul Europei, iar alianța formată în timpul războiului era pe cale de a se destrăma.⁴⁵ Președintele american, Franklin Delano Roosevelt, dintotdeauna pragmatic, tratase cu bunăvoință Uniunea Sovietică, ca pe un aliat pe durata războiului: „*Nu pot să sufăr comunismul și nici tu*”⁴⁶, îi spunea el unui prieten, „*dar pentru a trece puntea, mă voi face frate cu dracul*”. Un exemplu elocvent în acest sens este înțelegerea făcută la Ialta, prin care, U.R.S.S. trebuiau să atace Japonia. Însă, mai rămânea de reglementat o chestiune: Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste erau, din 1941, legate de Japonia, printr-un pact de neagresiune. Rusia căuta un pretext juridic pentru a-l rupe și pentru a declara război. Soluția este găsită chiar de noul președinte american, Harry Truman, care îi scrie o scrisoare lui Iosif Stalin, prin care invită U.R.S.S., în numele articolului 103 al Cartei Națiunilor Unite, care, de fapt, nu fusese încă ratificată, „*să confere și să coopereze cu celelalte mari puteri, actualmente în război cu Japonia, în vederea ducerii unei acțiuni concertate pentru menținerea păcii și securității în*

⁴⁴ Arthur Conte, *Ialta sau împărțirea lumii (11 februarie 1945)*, traducere de Claudia Dumitriu, Editura Compania, București, 2000, pp. 156-282.

⁴⁵ Adrian POP, *Geopolitica*, Editura Sylvi, București, 2003, p. 115.

⁴⁶ Lloyd C. GARDNER, *Sfere de influență – împărțirea Europei între marile puteri, de la Munchen la Ialta*, traducere de Anca Angelescu-Boldor, Editura Elit, 1995, p. 298.

numele comunității Națiunilor”.⁴⁷ Astfel, la 9 august 1945, Iosif Stalin declară război Japoniei. El își respectă riguros angajamentul luat la Ialta, pentru că erau exact trei luni și o zi de când Reich-ul capitulase.

Harry Truman înțelegea, la fel de bine ca oricine că, de îndată ce victoria ar fi fost obținută, cooperarea cu Uniunea Sovietică ar putea înceta, dar dorea ca răspunderea pentru această decizie să nu aparțină Statelor Unite ale Americii. În acest scop, a oferit Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, statutul de membru, în trei noi organizații internaționale, la baza cărora și-a propus să acorde întregul sprijin al Statelor Unite: Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială și Națiunile Unite.⁴⁸

Cele trei organizații internaționale erau destinate să reducă probabilitatea recesiunilor economice care pot apărea în viitor, prin scăderea barierelor tarifare, prin stabilizarea monedelor naționale și prin coordonarea planificării guvernamentale cu mersul piețelor, asigurând în același timp mijloacele prin care întreaga comunitate internațională avea să-i înfrâneze, iar dacă era necesar, chiar să-i înfrângă pe viitorii agresori. Erau reunite, astfel, două principii din programul lui Woodrow Wilson:⁴⁹ liberalizarea economică și securitatea colectivă. Cea de-a treia, autodeterminarea politică, trebuia să mai aștepte, cel puțin pentru acele națiuni și popoare care căzuseră, ori era probabil să cadă, sub stăpânire sovietică, era de părere Roosevelt. Important era să se câștige războiul, să se asigure și să apere pacea, precum și refacerea și reconstrucția. Apoi, avea să existe loc și pentru democrație, spera el.⁵⁰

Însă președintele Uniunii Sovietice, Iosif Stalin, a enunțat din nou

⁴⁷ Andre FONTAINE, *Istoria Războiului Rece*, traducere de George G. Potra și Delia Răzdolescu, Editura Militară, București, 1992, p. 330.

⁴⁸ John Lewis GADDINS, *Războiul Rece*, traducere de Diana Pușcașu Țuțuianu, Editura RAO International Publishing Company, București, 2009, p.126.

⁴⁹ Woodrow Wilson a fost cel de-al douăzeci și optulea președinte al Statelor Unite ale Americii (1913-1921). Principiul autodeterminării popoarelor este la baza Doctrinei Wilson, care este promovată de S.U.A. la sfârșitul Primului Război Mondial.

⁵⁰ John Lewis GADDINS, *op. cit.*, p.126.

imputarea pe care Marx⁵¹ o adresa capitalismului, pentru distribuirea inegală a bogăției. A reiterat teoria lui Lenin, conform căreia, drept rezultat, era posibilă începerea unui război între capitaliști. De aici, a tras concluzia că pacea s-ar putea instaura numai atunci când comunismul ar triumfa peste tot în lume. Winston Churchill, în schimb, într-un discurs din 1946 avându-l alături pe președintele american, Harry Truman, avertiza:

*„De la Stetin, din Marea Baltică, până la Trieste, în Marea Adriatică, s-a coborât o cortină de fier de-a lungul continentului. În spatele acestei linii, se află toate capitalele statelor străvechi din Europa Centrală și de Est. [...] aceste orașe faimoase și populațiile pe care le adăpostesc [...] sunt supuse, într-o formă sau alta, nu numai influenței sovietice, ci și unui control tot mai mare din partea Moscovei”.*⁵²

Un an mai târziu, însuși Truman a ținut un discurs prin care solicita Congresului, ajutor pentru Grecia și Turcia și enunța Doctrina Truman, ce implica angajamentul Statelor Unite în sprijinirea victimelor agresiunii și intimidării din toată lumea. *Izolarea Uniunii Sovietice*, avea să devină principalul obiectiv al Administrației Americane, iar justificarea sa ideologică pentru aceste decizii era una de tip wilsonian: omenirea era împărțită acum între democrație versus autoritarism. Elbridge Durbrow, înlocuitorul lui Kenan la Ambasada Statelor Unite din Moscova, raporta că Rusia intenționează să obțină ceea ce nu a reușit să obțină în Primul Război Mondial și anume, *„să-și extindă controlul, introducând propriul sistem politic și economic de tip marxist, cât de curând posibil”*, în timp ce Armata Roșie, ocupa Europa de Est și Balcanii. *„În cazul izbucnirii unui alt Război Mondial, care, conform accentuatei lor teorii marxiste, acesta este inevitabil, speră să fie suficient de puternici pentru a-și extinde*

⁵¹ Karl Marx (1818 – 1883) a fost un filozof, istoric, sociolog, economist și jurnalist, întemeietorul mișcării muncitorești și cel care avea să aducă în discuție, pentru prima dată lupta de clasă, considerând economiile liberale (capitaliste) drept cele care conduc la tensiuni sociale și la adâncirea prăpastiei dintre bogați și săraci. Cea mai importantă publicație este „Manifestul Partidului Comunist”, scrisă împreună cu Friedrich Engels, în 1848, în care sunt descrise scopurile și programul Ligii Comuniste, devenită prima organizație marxistă din lume.

⁵² John Lewis GADDINS, , *op. cit.*, p. 128.

sistemul și mai mult”.⁵³

Hotărârea sa de a acționa în acest mod, a fost deliberată: era necesar să arate lumii „*că avem ceva pozitiv și atractiv de oferit, nu numai simpla atitudine anticomunistă*”.⁵⁴ Astfel, Doctrina Truman a reprezentat o cotitură în politica americană, față de U.R.S.S., marcând începutul unei politici de „*stăvilire*”, de „*îndiguire*” a expansiunii sovietice. Statele Unite s-au angajat în contracararea răspândirii comunismului, nu numai în Europa, ci în întreaga lume, inclusiv în *Coreea și Vietnam*. Doctrina Truman avea să declanșeze, în fapt, *Războiul Rece*.⁵⁵

Obiectivul Planului Marshall,⁵⁶ de finanțare a țărilor din Europa, a funcționat concomitent cu reabilitarea Japoniei ocupate. Toate au fost încercări făcute spre a salva capitalismul și de a asigura democrația, în niște circumstanțe atât de incerte, în care alternativele autoritariste ar fi putut să se impună, atât de ușor. Intenția nu era de a califica drept comunist pe oricine folosea limbajul lui Karl Marx și Vladimir Lenin, deoarece „*exista o parte foarte consistentă din teoria marxistă, care nu reflectă în nici un sens vreun crez din teoria comunistă sau vreo implicare a organizațiilor comuniste ale zilelor noastre*”.⁵⁷

Era necesar, mai degrabă, să construiască o alternativă la comunism în cadrul democrației și capitalismului, care să înlăture disperarea economică și socială ce-i stimulase pe oameni să îmbrățișeze comunismul. Oricare ar fi fost alegerea dintre cele două ideologii, este cert că ambele erau concepute să ofere speranță. Totuși, pentru a funcționa, comunismul avea nevoie de instaurarea fricii, prin arestarea, exilarea sau executarea oricărei persoane care ar fi pus la îndoială acest proces. Pentru a fi încununată de succes ca alternativă viabilă,

⁵³ John Lewis GADDINS, *The United States and the Origins of the Cold War 1941-1947*, Columbia University Press, New York, 2000, p. 319.

⁵⁴ John Lewis GADDINS, *Războiul Rece*, p. 129.

⁵⁵ https://ro.wikipedia.org/wiki/Doctrina_Truman, consultat la data de 27.09.2015

⁵⁶ Cu numele său original „*European Recovery Program*”, „*Planul Marshall*” provine de la inițiatorul acestuia, secretarul de stat american George Marshall. Într-un discurs rostit în Aula Universității Harvard (5 iunie 1947), secretarul de stat Marshall a anunțat lansarea unui vast program de asistență economică destinat refacerii economiilor europene, cu scopul de a stăvili extinderea comunismului. Ca urmare a succesului înregistrat, George Marshall a fost distins în 1953 cu Premiul Nobel pentru Pace.

⁵⁷ https://ro.wikipedia.org/wiki/Doctrina_Truman, consultat la data de 27.09.2015.

ideologia americană nu putea să se justifice doar prin suprimarea libertății instaurate de comunism. Se impunea o măsură de siguranță care să dovedească faptul că democrația capitalistă putea să o susțină.

S.U.A. nu au pregătit niciodată, în prealabil, vreun plan pentru a realiza acest ideal. În schimb, existau obiective incompatibile la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial: pedepsirea inamicilor înfrânți, cooperarea cu Uniunea Sovietică, reînvierea democrației și a capitalismului și întărirea Națiunilor Unite. În scurt timp, avea să devină clar că nu toate acestea erau posibile înainte să aibă loc ierarhizarea priorităților. Până la sfârșitul anului 1947, acest lucru se întâmplase, așa încât noul obiectiv, pronunțat de Kennan (acum planificatorul de încredere al politicilor lui Marshall)⁵⁸, urma să fie tănuirea facilităților industrial-militare ale foștilor adversari (în special cele ale Germaniei de Vest și Japoniei), pentru a nu aluneca sub controlul actualului și viitorului adversar, U.R.S.S. Dar acest lucru nu era suficient pentru refacerea relațiilor. Așa că, S.U.A. au recurs la o soluție la îndemână, adică, reînvierea economiilor germană și japoneză, susținând, astfel, viitorul capitalismului, atât în aceste regiuni, cât și în cele din vecinătate. De asemenea, aveau să-i schimbe în democrați pe germani și pe japonezi.

Strategia era ambițioasă, în așa fel încât, dacă ar fi fost enunțată în public, alături de Doctrina Truman și de Planul Marshall, ar fi fost extrem de dificil, chiar imposibil de pus în practică. În perioada când în Germania și Japonia exista cu adevărat sisteme parlamentare, înainte de a ceda în fața dictaturilor din anii 1930, cultura democrației nu prinsese niciodată rădăcini aici, ci după înfrângerea lor în război, dictaturile fuseseră, ele, însele discreditate. Asta le-a dat Statelor Unite posibilitatea unui nou început, lăsând în urmă trecutul.⁵⁹

Instaurarea libertății, în viziune americană, ar fi putut presupune

⁵⁸ George Marshall a fost șef al Marelui Stat Major cu gradul de general în perioada celui de-al Doilea Război Mondial. În 1945 își încetează cariera militară, intrând în serviciul diplomatic. Între 1947-1949 a fost secretar de stat iar în timpul războiului din Coreea (1950-1951), ministru al Apărării.

⁵⁹ John Lewis GADDINS, *Războiul Rece*, p. 134-136.

regularizarea economiei, însă niciodată, cum se întâmplase în Uniunea Sovietică, centralizarea ei sub toate aspectele. Oamenii încă se mai puteau baza pe dreptul asupra proprietății, piețele puteau conta pe alocarea resurselor, după cum se puteau baza și pe faptul că rezultatele obținute aveau să mulțumească interesele tuturor. Guvernării ar fi condus numai prin consens; legile administrate în mod imparțial, aveau să asigure nepărtinirea și obiectivitatea; iar o presă liberă avea să asigure transparență, deci responsabilitate. Principiul de bază al guvernării avea să fie speranța, nu frica. Niciunul dintre acești factori nu existase în cadrul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste sau al statelor sale satelit.

În orice caz, toate acestea însemnau puțin, în lipsa performanței, iar aici intervenea Planul Marshall. Ideea era de a stimula economiile europene și japoneză, printr-o infuzie substanțială de ajutoare provenite din S.U.A., dar implicându-i pe beneficiari, încă de la debut, în stabilirea priorităților în care aveau să fie utilizate. Singurul criteriu era ca ele să conlucreze, astfel încât, divergențele de orice natură să fie eliminate. Scopul era acela de a restabili încrederea în forțele proprii, prosperitatea și pacea socială prin mijloace democratice; de a arăta că, deși puteau exista două lumi ideologice diferite, în cadrul lumii capitaliste nu încăpea ideea de națiuni separate ale bogaților și săracilor, care dăduse naștere, în primul rând, marxismului. Și nici nu trebuiau să existe războaie între capitaliști, asupra cărora, Vladimir Lenin insistase că era imperios necesar să se producă. Acest amplu program de reconstrucție era cunoscut în plan tehnic, drept *Programul de Refacere a Europei (European Recovery Program-ERP)*. Astfel, între 1948 și 1952, Planul Marshall a oferit ajutor economic țărilor din Vestul Europei, constituite în *Organizația pentru Cooperare Economică Europeană (Organization for European Economic Cooperation-OEEC)*. Peste 90% din acest ajutor, a fost acordat sub formă de fonduri nerambursabile (grants).⁶⁰

⁶⁰<http://www.historywithoutindignation.com/ro/archive/46-planul-marshall-de-reconstructie-a-europei-occidentale-repere-si-semnificatii> , consultat la data de 27.09.2015.

Planul Marshall este considerat unul dintre cele mai mari succese ale politicii externe americane. A salvat Europa Occidentală de la un dezastru economic, protejându-l, în același timp, de grave dezacorduri sociale și tulburări politice și, vreme de patruzeci de ani, aveau să existe două Europe: una sub sfera comunistă, iar cealaltă sub cea anticomunistă. Harry Truman considera Planul Marshall și Doctrina Truman, ca fiind două jumătăți ce alcătuiesc un întreg.⁶¹

Cu toate acestea, efortul era insuficient, avertizau beneficiarii Planului Marshall, deoarece încrederea în sine putea fi dobândită foarte greu fără protecție militară. Astfel, Statele Unite au fost de acord să asigure și acest tip de sprijin, sub forma Alianței Nord Atlantice (N.A.T.O), prima coaliție militară pe timp de pace, în care Statele Unite intraseră, de la terminarea, în 1800, a celei cu Franța, care asigurase independența americană.⁶²

Proiectele constituite de S.U.A. aveau să conducă la declanșarea *Războiului Rece*, care se va încheia în 1991, odată cu destrămarea U.R.S.S. și a Tratatului de la Varșovia, dar și la izbucnirea unor războaie locale, cum ar fi cele din Coreea și Vietnam.

De exemplu, războiul din Coreea, purtat între 1950-1953, se detașează drept cel dintâi conflict politico-militar limitat, desfășurat între cele două blocuri politice rivale (Uniunea Sovietică și Statele Unite). Viitorul Coreei a fost decis încă din toamnă anului 1943, la Conferința Interaliată de la Cairo, unde președinții Franklin Delano Roosevelt, Winston Churchill și Iosif Vissarionovici Stalin au purtat o discuție despre viitorul Japoniei și al coloniilor sale. *Statele Unite ale Americii, Marea Britanie și Uniunea Sovietică* au hotărât ca Japonia să piardă după sfârșitul războiului, toate teritoriile ocupate cu forța, incluzând și Coreea.

În august 1945, când războiul din Asia era aproape de sfârșit, sovieticii au invadat Manciuria (conform înțelegerii încheiate anterior cu S.U.A.) și au intrat și

⁶¹<http://ziarullumina.ro/planul-marshall-si-doctrina-truman-doua-jumatai-ce-alcatuiesc-un-intreg-56962.html>, consultat la data de 27.09.2015.

⁶² John Lewis GADDINS, *Războiul Rece.*, p.137-138.

pe teritoriul coreean, staționând – potrivit aceluiași acord – la paralela 38.

Ca urmare, Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste au instalat la guvernare în Coreea de Nord, un Partid Comunist. Rolul acestuia era de înlăturare a revoltelor anticomuniste, servind astfel interesele sovietice. Pentru evitarea prăbușirii Coreei de Sud, Statele Unite ale Americii, au pus la dispoziția guvernului de la Seul, suport economic și militar.⁶³⁶⁴ Liderul nord-coreean, Kim Il Sung, i-a propus președintelui Uniunii Sovietice, Iosif Stalin o invazie a Coreei de Sud, argumentând că celulele Partidului Muncitoresc sunt foarte active în Sud, iar populația va declanșa o revoltă.

Astfel, Peninsula Coreeană a fost divizată în două părți aproximativ egale, de-a lungul Paralelei 38, lăsând capitala Seul în zona de dominație americană. Divizarea Coreei era o idee mai veche, din urmă cu patruzeci de ani, din timpul războiului ruso-japonez. Atunci s-a discutat despre împărțirea Peninsulei, fix pe aceeași linie.

La trei săptămâni după capitularea Japoniei a avut loc fondarea oficială a statului nord-coreean (Republica Populară Coreea), pe 6 septembrie 1945. Imposibilitatea de a ajunge la un consens privind reunificarea celor două zone, dată fiind declanșarea *Războiului Rece*, a făcut ca separarea celor două Coreei să fie definitivă.

Astfel, pe tot parcursul capitolului 2, am reliefat momentele marcante ale evoluțiilor geopolitice după cel de-al Doilea Război Mondial (precum cel din Coreea), până la dizolvarea Uniunii Sovietice și trecerea de la o lume bipolară, la una unipolară, în care Statele Unite preiau rolul de unică putere mondială.

Ultimul paragraf din capitolul doi, explică fenomenul trecerii neașteptate de la epoca bipolară la cea unipolară, ca mai apoi să continuăm cu *Noua Ordine Mondială*, caracterizată prin *multipolaritate*. Acest paragraf are rolul de a explica motivele care au stat la baza declanșării crizei din Ucraina din 2014, moment în

⁶³ Ajutorul a constat în trimiterea de trupe terestre și suport aerian și naval.

⁶⁴ <http://razboiulrece.weebly.com/razboiul-din-coreea.html>, consultat la 03.10.2015.

care Rusia și-a reafirmat statutul de mare putere.

Capitolul 3, „*Evoluțiile geopolitice contemporane și creșterea rolului dreptului internațional*”, este consacrat să aducă în atenția cititorilor lacunele dreptului internațional, în rezolvarea disputelor geopolitice. „*Misiunea*” acestui capitol, dedicat conflictului din Ucraina (într-o mare măsură), dar și conflictelor din Siria, Israel, Orientul Mijlociu, fosta Iugoslavie și loviturii de stat din Turcia, este de evidențiere a importanței trăsăturilor istorice, în vederea identificării cauzelor care au condus la apariția conflictelor.

Spre exemplu, așa cum vom arăta, o realitate prezentă, provenită din trăsăturile istorice ale Ucrainei, este faptul că o treime din țară vorbește limba rusă ca limbă nativă (aceștia trăind preponderent în jumătatea estică a țării), iar vorbitorii de ucraineană, în cealaltă jumătate.⁶⁵ Astfel, aproximativ jumătate din populația Ucrainei își dorește ca țara să se apropie de Uniunea Europeană, iar o altă treime preferă integrarea în Comunitatea Economică Euro-asiatică, coordonată de Federația Rusă.

Un alt element important este simbolizat de importanța resurselor în apariția crizelor geopolitice, în sensul diminuării lor pe scară globală. Din acest punct de vedere, Ucraina ocupă o poziție importantă în Zona Lărgită a Mării Negre și în raport cu Europa Centrală. Importanța strategică a acestei zone este oferită, în primul rând de valoarea sa economică și politică prin traseele energetice „*clasice*” și „*alternative*” spre Uniunea Europeană. Într-o situație mult mai delicată se află Siria în lupta pentru resurse.

Evoluțiile din Ucraina cu privire la tematica traseelor energetice, a fost abordată, ținându-se cont, atât de dimensiunea economică a acestor relații, cât și de dimensiunea politico-strategică. Respectivul relații implică, politici de companii naționale și multinaționale, cât și guverne, parlamente, organizații internaționale de felul Organizației Națiunilor Unite, Fondul Monetar Internațional, Uniunea Europeană, Alianța Nord-Atlantică, ș.a.

⁶⁵ Tiberius PUIU, *Ucraina și ucrainenii schiță istorică*, Editura Mustang, București, 1999, pp.199-200.

Din perspectivă economică, Ucraina, are un mare potențial comercial, este o piață cu posibilități de creștere peste media Zonei Lărgite a Mării Negre. În egală măsură, Ucraina se comportă ca un mare consumator de hidrocarburi și este țara de tranzit a gazelor naturale din Federația Rusă spre Uniunea Europeană. Traseul de hidrocarburi ce tranzitează această țară aduce venituri substanțiale statului. În același timp, parte din încasările de export în Uniunea Europeană ale Federației Ruse, depind de buna funcționare a conductelor ucrainene. În același timp, importurile de hidrocarburi ale Ucrainei, din Asia Centrală și tranzitate prin conducte rusești se află sub atenta supraveghere a Federației Ruse.

Siderurgia, construcțiile de mașini, rafinăriile, investițiile din marile combinate metalurgice și petrochimice, distribuția produselor petroliere și consumul industrial și individual de gaze naturale, sunt în relație directă cu importurile de hidrocarburi din Est. Masele importante de salariați și cercuri de afaceri influente activează în sectoare economice, care cooperează strâns cu exportatorii ruși de hidrocarburi.

În același timp, Ucraina joacă un rol important în asigurarea stabilității în regiunile menționate și în asigurarea securității economice și energetice a Uniunii Europene și chiar a Federației Ruse.

Chiar dacă interdependențele dintre Uniunea Europeană și Federația Rusă sunt la cote sporite, s-au declanșat, la 21 noiembrie 2013, proteste ample în Piața Independenței din Kiev, care, mai târziu, au degenerat într-un conflict hibrid. Toate evenimentele ulterioare, precum și propunerile autorului cu privire la modificările legislative la nivelul dreptului internațional care se impun, în viziunea sa, au fost prezentate succint în paragraful dedicat posibilelor soluții din perspectiva dreptului internațional.

Un alt caz analizat în capitolul trei este războiul din Siria, care a început în 2011 sub forma unor manifestații de stradă,⁶⁶ iar mai apoi s-a transformat într-un război civil (2012), între susținătorii președintelui Siriei, Bashar al-Assad și

⁶⁶ În urma declanșării primăverii arabe în mai multe state arabe din Orientul Mijlociu și Africa de Nord.

contestatarii săi. Ulterior, numeroase state cu interese în zonă s-au implicat în conflict, acesta degenerând într-unul cu impact la nivel mondial.

Războaiele locale între armată și opoziție în vederea ocupării unor anumite orașe și cartiere au adus în prim plan teroarea la care au fost supuși locuitorii Siriei. Fiind o țară cu importanță strategică pentru numeroase state, atât în Orientul Mijlociu cât și în Asia centrală sau America de nord, rebelii au primit susținere activă din partea altor puteri. Deosebirile religioase între țările šiite și cele sunnite joacă, de asemenea, un rol important în acordarea acestui ajutor.

Cu excepția tradiționalelor legături cu Iranul și Libanul, președintele sirian Bashar al-Assad se mai bucură și de sprijinul Rusiei,⁶⁷ pentru că este singurul aliat strategic al acesteia în orientul Mijlociu.⁶⁸ De asemenea, Rusia a criticat intervențiile internaționale în conflict, iar China, aliatul său tradițional, și-a exprimat și ea vetoul împotriva rezoluțiilor Națiunilor Unite. Iranul,⁶⁹ un alt aliat al Siriei, amenință interesele americane în zonă, fapt ce a condus la sprijinul acordat opoziției de către o mare parte a comunității internaționale, în special S.U.A. Țări cu majoritate sunnită precum Arabia Saudită, Turcia,⁷⁰ sau Qatar oferă sprijin politic sau militar. Israelul urmărește să suprimă liniile de comunicații și de aprovizionare dintre Iran și Hezbollah⁷¹ și să țină gruparea cât mai departe de Înălțimile Golan. Preferă ca S.U.A. și Rusia să îi țină sub control pe iranieni, dar, dacă va fi necesar, nu este exclusă posibilitatea de a interveni în sudul Siriei pentru a crea o zonă tampon.

Consiliul de securitate al Națiunilor Unite nu a putut lua măsurile care se impun în cazul conflictului sirian din cauza exprimării dreptului de veto de către

⁶⁷ Conflictul din Siria a fost declanșat, în principal, din dorința Rusiei de a-și redobândi poziția de mare putere. Victoria actualului președinte sirian cu sprijinul Rusiei ar reprezenta o demonstrație de forță în fața țărilor N.A.T.O.

⁶⁸ Rusia are în Siria singura bază militară din Mediterana.

⁶⁹ Iranul vede Siria ca pe o zona-tampon esențială pentru. descurajarea unui atac din partea Israelului. Preluarea puterii de către populația sunnită ar reprezenta un risc la adresa securității naționale.

⁷⁰ Președintele Turciei, Recep Tayyip Erdogan, urmărește dislocarea grupării kurde care controlează teritoriul de-a lungul graniței dintre Turcia și Siria.

⁷¹ Hezbollah este un partid politic islamist šiit cu sediul în Liban. Aripa paramilitară a Hezbollah este Consiliul Jihad, iar aripa sa politică este loială față de Partidul Blocului de Rezistență din parlamentul libanez.

Rusia și China împotriva unei rezoluții de intervenție. Așadar, O.N.U. a fost incapabilă să influențeze cursul evenimentelor, dreptul internațional fiind limitat din nou de interesele geopolitice ale actorilor statali implicați în regiune. Singura problemă asupra căreia s-a ajuns la consens a fost ca toate statele care sunt implicate în război să ofere ajutor populației civile.

Astfel, un conflict armat care a început de la protestele pașnice împotriva președintelui Bashar al-Assad degenează rapid într-o competiție globală pentru resurse, antrenând riscul unui conflict extins. Organizația teroristă Stat Islamic (ISIS),⁷² format pe teritoriul Siriei, a provocat pagube imense și a ocupat o mare parte din teritoriul din Siria și Irak, obținând controlul sondelor de petrol în vederea obținerii de finanțare. În aceeași măsură ISIS a revendicat numeroase atacuri teroriste în țările din Uniunea Europeană,⁷³ având afiliați și simpatizanți în Libia, Yemen, Afganistan, Egipt, Nigeria, dar și în alte state din lume. Teroriștii kamikaze au adus moartea a mii de persoane.

Ofensiva împotriva Statului Islamic, susținută de o coaliție internațională⁷⁴ antijihadistă de anvergură, a dus la prăbușirea organizației teroriste în 2017. Cu statul islamic dispărut, războiul civil s-a reluat. Majoritatea statelor implicate în războiul din Siria au interese divergente (cu excepția coaliției împotriva ISIS). Rusia și președintele Siriei doresc un control sporit în regiune prin eliminarea rebelilor jihadiști. Iranul susține că amenințarea teroristă este mult mai gravă și justifică o creștere a prezenței iraniene. Turcia încă mai speră că îl poate înlocui pe președintele sirian Bashar Al Assad cu un guvern condus de sunni, mai prietenos cu interesele turcești. Fiecare dintre aceste țări utilizează propriile strategii pentru a-și dezvolte propriile obiective.⁷⁵

Teroarea prezentă în regiune a condus, în 2015 și 2016, la un aflus de

⁷² Statul Islamic (ISIS) este o grupare insurgentă sunnită, afiliată grupării teroriste Al-Quaida, activă în Siria și Irak, și un stat islamic (autoproclamat califat) nerecunoscut din punct de vedere al dreptului internațional.

⁷³ ISIS a revendicat atentatele din state precum: Franța, Liban, Egipt, Irak, Turcia, etc.

⁷⁴ Coaliția a fost înființată de United States Central Command pentru a coordona acțiunile militare împotriva ISIS și este compusă din forțe armate ale S.U.A. și din peste alte 50 de țări (Rusia, Turcia, Marea Britanie, Franța, Arabia Saudită, Canada, etc.)

⁷⁵ <https://geopoliticalfutures.com/syria-attack-russias-narrative/>, consultat la data de 25.06.2018.

refugiați și imigranți fără precedent. Peste un milion de persoane au sosit în U.E., majoritatea fugind de războiul din Siria. Valul masiv de persoane precum și incapacitatea Uniunii de a gestiona situația, a generat o criză profundă între țările componente, mai ales când s-a pus problema împărțirii refugiaților.

Efectele geopolitice ale conflictului din Siria (care se află încă în desfășurare), sunt deosebit de periculoase la adresa securității și stabilității la nivel mondial. Interesele divergente ale puterilor implicate în conflict, prin dorința de control a resurselor energetice existente în zonă, pot conduce la escaladarea conflictului cu efecte dezastruoase la adresa păcii internaționale.

Soluția pentru stoparea conflictului din Siria, dar nu numai, este o reformă profundă a Organizației Națiunilor Unite, prin efectuarea unor modificări legislative. Toate soluțiile propuse sunt evidențiate în capitolul șase, destinat concluziilor și propunerilor, care, în opinia noastră, reprezintă singurele soluții durabile de restabilire a păcii, atât în Siria, cât și în alte zone afectate de războaie.

Terorismul, identificat cu spațiul Orientului Mijlociu, este un alt fenomen deosebit de important la nivel global și a fost analizat ca atare în paragraful dedicat contextului geopolitic regional, coroborat cu spațiul din fosta Iugoslavie și lovitura de stat din Turcia (2016). Schimbarea de paradigmă cu privire la schimbările geopolitice majore din ultimii ani ne-au determinat să analizăm toate aceste puncte de presiune la nivel mondial (Ucraina, Orientul Mijlociu, Spațiul Balcanic), în vederea identificării principalelor soluții care se impun, din punct de vedere al dreptului internațional.

În capitolul 4, „*Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii, un raport de cooperare pentru stabilitate și pace*”, observând relația „istorică” de colaborare dintre Statele Unite și Uniunea Europeană, am identificat posibile relații de cooperare dintre cele două „geoentități”, pornind de la parteneriatul existent.

Astfel, în primul paragraf, am evidențiat pe scurt construcția și evoluția Statelor Unite, pornind de la semnarea *Declarației de Independență din 1787* și

formarea Statelor Unite ale Americii. Motivația alegerii acestui moment, ca punct de pornire, rezidă din dorința de a scoate în evidență capacitatea și motivația cetățenilor Statelor Unite ale Americii de a pune în practică un ideal, o viziune, un deziderat.

O putere mondială precum S.U.A., trebuie să posede poziții dominante într-o serie de domenii care asigură soliditatea respectivei țări, o minimă atractivitate, capacitatea de a-și impune propriile interese și de a conduce lumea prin puterea exemplului, prin performanțele și comportamentul său. În general, se consideră că asemenea domenii sunt: economic, cultural, militar și tehnologic.

Domeniul economic este, în opinia noastră, cel mai important pilon al unei superputeri. El asigură dinamismul unui stat și oferă atractivitatea necesară. Celelalte domenii, care condiționează existența unei superputeri, sunt strâns legate de puterea economică. În absența puterii economice este imposibil să ne imaginăm o putere militară și tehnologică, suficient de solide, pentru a susține financiar și logistic efortul de înarmare. Cazul fostei Uniuni Sovietice este concludent în acest sens, deoarece, prăbușirea sa a fost asociată direct cu lipsa de performanță a economiei, dar și cu povara reprezentată de cursa înarmărilor.

Puterea economică americană este impresionantă, P.I.B.-ul său deținând o pondere de peste 22% din P.I.B.-ul mondial.⁷⁶ Dacă raportăm această cifră la populație, Statele Unite dețin aproape o treime din producția mondială, ceea ce fixează economia americană drept una dintre cele mai competitive din lume.⁷⁷

Așa cum am arătat pe cuprinsul capitolului patru, rolul economic american a început să se contureze după Primul Război Mondial, iar după cel de-al Doilea Război Mondial, economia a devenit evidentă, odată cu adoptarea Planului Marshall. Astfel, economia americană a ajutat la refacerea economiei vest-europene și la relansarea acesteia. Efortul financiar propriu-zis trebuia adaptat unei strategii mai largi care să urmărească asigurarea unui climat propice

⁷⁶<https://blog.business-mark.ro/2016/09/07/ue-este-cel-mai-mare-contribuabil-la-pib-ul-mondial/>, consultat la 10.04.2017.

⁷⁷ Alin POPA, *op. cit.*, pp. 146.

dezvoltării și deschis competiției, stimularea schimburilor comerciale, precum și deschiderea generoasei piețe americane pentru importurile din toată lumea. Refacerea rapidă și evoluția spectaculoasă a Japoniei, nu au putut fi desprinse de capacitatea de absorbție uluitoare a pieței americane.

Funcționarea Alianței Nord-Atlantice a fost posibilă prin susținerea, de către Statele Unite, a majorității cheltuielilor presupuse de existența N.A.T.O., în timp ce principalii aliați erau angrenați în procesul propriei refaceri. Ceea ce numim astăzi revoluția informațională, înalte tehnologii. Biotehnologiile au fost legate în principal de inovația americană.

La sfârșitul Războiului Rece, economia germană sau cea japoneză păreau mai capabile de performanță decât economia americană. Cu toate acestea, economia americană a înregistrat una din cele mai lungi perioade de creștere economică (aproape un deceniu de creștere neîntreruptă). Acest fapt a condus la consolidarea poziției sale de lider mondial.

Expresia cea mai directă și cea mai vizibilă a fost forța militară. Forța economică asigură substanța și baza puterii, cea culturală, prestigiul și puterea ei de pătrundere, iar forța militară exprimă capacitatea de a-și impune voința și promovează interesele, de a apela la mijloace coercitive și violente în acest scop.

În acest sens, încă din anul 1922, Statele Unite aveau deja cea mai mare flotă navală din lume, iar în timpul celui de-al Doilea Război Mondial s-au impus ca putere aeriană predominantă.⁷⁸

Armata terestră s-a impus într-un timp relativ scurt, în principal datorită performanțelor industriei care o susținea. Este clar că, la sfârșitul războiului, Statele Unite dominau aerul și apa și dispuneau de o armată terestră modernă. Dacă avem în vedere și puterea economică a țării, putem afirma că S.U.A., erau prima putere militară a lumii. Cu toate acestea, dominația economică, culturală și tehnologică a Statelor Unite era considerabilă, dar nu netă. Existau câteva economii apropiate, ca dimensiuni și performanțe. În primul rând, cea a Uniunii

⁷⁸ Alin POPA, *op. cit.*, pp. 150.

Europene, al cărei Produs Intern Brut era comparabil cu cel al Statelor Unite. În acest caz, dezavantajul major era faptul că Uniunea Europeană nu era un stat propriu-zis și nu avea, în domeniul dezvoltării și al cercetării, o politică unitară. Existența monedei euro, era un avantaj, reprezentând a doua monedă importantă a lumii. De asemenea, chiar dacă a înregistrat o perioadă dificilă în anii '90, economia Japoniei rămânea un competitor foarte important.⁷⁹⁸⁰

După cum am putut observa, tot procesul de dezvoltare a Statelor Unite a avut la bază expresia politică, precum și determinarea societății americane. Tot procesul de dezvoltare internă au conferit totodată o greutate politică și pe plan internațional.

Cu toate că Statele Unite sunt puternice, nu mai păstrează avantajul atât de clar de care beneficiau la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, actori precum Uniunea Europeană, Rusia, China sau companiile multinaționale devenind poli de putere asemănători. Asta ne-a condus la afirmația că lumea unipolară s-a încheiat, motiv pentru care aprofundarea relației cu Uniunea Europeană este definitivă pentru stabilitate și pace.

Condițiile formării Comunităților Europene și Planul Marshall sunt aduse în atenție, în a doua parte a capitolului, urmărind relația istorică de cooperare, pe care statele *Uniunii* le-au avut și încă le au cu S.U.A. Imediat după război, Statele Unite au sprijinit, prin *Planul Marshall* și *Alianța Nord-Atlantică*, proiectele mărețe, pe care părinții fondatori ai Uniunii Europene le-au avut pentru continentul European.

Transformările prin care a trecut Uniunea Europeană în cei 67 de ani de la formarea sa (1951 - *Comunitatea Economică a Cărbunelui și Oțelului*, 1957 - *Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Comunitatea Economică Europeană*, 1993 – *Uniunea Europeană*, etc.), ne demonstrează capacitatea și voința politică de care au dat dovadă statele fondatoare, în vederea unificării

⁷⁹Nu putem neglija nici economia chineză, aflată într-o ascensiune indiscutabilă. În 2016, PIB-ul Chinei a crescut cu 6,7% , cea mai slabă creștere înregistrată de economia chineză în ultimii 26 de ani.

⁸⁰ Alin POPA, *op. cit.*, pp. 146-158.

Continentului European, pentru *obținerea stabilității și a păcii*.

Așadar, U.E. a evoluat progresiv din punct de vedere al cooperării politice, economice și de securitate, reușind să formeze cea mai mare piață internă din lume.⁸¹ Acest lucru a fost posibil datorită scopului pentru care a fost formată și anume de stimulare a concurenței la nivelul piețelor naționale, accelerând creșterea economică la nivelul întregii uniuni, îmbunătățind astfel nivelul de viață în spațiul comunitar.⁸²

În concluzie, combinând experiența Uniunii Europene și capacitatea Statelor Unite ale Americii de a-și impune voința, am constituit, în ultimul paragraf al capitolului patru, perspectivele geopolitice din punct de vedere al dreptului internațional, în vederea identificării raporturilor viitoare posibile între cele două „*geoentități*”.

În capitolul 5, „*România în contextul geopolitic actual*”, am identificat națiunea română din punct de vedere geopolitic, punând accentul pe dinamica parteneriatelor pe care țara noastră le are cu Statele Unite (Parteneriatul Strategic), Uniunea Europeană și Alianța Nord Atlantică, după căderea Cortinei de Fier. După cum am putut observa, *Parteneriatul Strategic* cu S.U.A., este cel care ne-a oferit încă de la semnarea lui (1997), un grad ridicat de stabilitate și predictibilitate la nivel geopolitic, în special în regiunea Europei de sud-est și în zona Mării Negre.

Desigur, acest parteneriat nu exclude confruntarea între statele din regiune, însă ne ajută să urmărim și să implementăm mai ușor propriul ideal național în zonă. La nivel mondial, competiția pentru controlul piețelor și a resurselor pot conduce, în anumite circumstanțe, la conflicte. Rolul oricărui *Parteneriat Strategic* este de coalizare a țărilor planetei, pentru a preveni confruntarea dintre ele. Interdependențele din ce în ce mai mari dintre state, pot contribui

⁸¹ Piața internă a Uniunii Europene este o piață unică de peste 500 milioane de locuitori, din cele 28 de state membre. Piața comună asigură libera circulație a bunurilor, a serviciilor, a persoanelor și a capitalurilor și pe teritoriul căreia cetățenii europeni sunt liberi să locuiască, să studieze, să lucreze și să facă afaceri.

⁸² Nicoleta DIACONU, *Dreptul Uniunii Europene – Politicile Uniunii Europene*, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 84.

semnificativ la diminuarea conflictelor, chiar la eliminarea lor.

Prin detalierea teoretică a parteneriatelor strategice existente în lume, după cum observa renumitul profesor și general de brigadă (în rezervă), Gheorghe Văduva, principalul obiectiv al acestor parteneriate este *„prevenirea războiului și asigurarea unui mediu de securitate, care să permită, pe de o parte, gestionarea crizelor și conflictelor și oprirea extinderii lor și, pe de altă parte, realizarea unor asocieri în vederea accesului (privilegiat sau neîngrădit) la resurse și la piețe”*.

Cu toate că România s-a aflat mai bine de patru decenii sub dominație comunistă, fiind parte din blocul militar opus a perioadei Războiului Rece, procesul parteneriatului a început prin clădirea unei relații de dialog și încredere, apoi, după intrarea țării noastre în structurile Alianței Nord Atlantice (2004) și a Uniunii Europene (2007), am observat desfășurarea a numeroase activități comune, în vederea identificării soluțiilor pentru amenințările de securitate existente. Astfel, s-au făcut pași importanți în depășirea prejudecăților din trecut și stabilirea unei viziuni clare ale beneficiilor reciproce, care urmează să fie obținute în urma cooperării.

După cum am putut constata, tensiunile din Orientul Mijlociu și zona Mării Negre au atins, în perioada 2014-2017, un nivel ridicat de risc în izbucnirea unui război generalizat. Începând cu izbucnirea conflictului din Ucraina și redobândirea Rusiei a statutului de mare putere (cel puțin regională), numeroasele conflicte din Siria și Irak, atentatele teroriste îndreptate în mod special spre țările occidentale, reorientarea poziției Turciei față de Rusia în defavoarea N.A.T.O., sau criza refugiaților, au determinat reconfigurări și reorientări geopolitice majore, atât la nivel regional cât și mondial.

Cauzele mutațiilor de securitate de mai sus, au fost identificate de autor ca fiind legate, în principal, de micșorarea rezervelor de hidrocarburi la nivel mondial, fapt ce a condus la implicarea agresivă a actorilor geopolitici majori (S.U.A., U.E., N.A.T.O., Rusia, Turcia, țările arabe, organizațiile teroriste,

companiile multinaționale, etc.), pentru accesul la resurse.

În aceeași măsură, am observat că existența legislației internaționale (dreptul internațional), bazate pe cooperare au condus până în prezent, la evitarea unei conflagrații mondiale. În rezolvarea pe cale pașnică a conflictelor izbucnite, considerăm că raporturile Statelor Unite și ale Uniunii Europene, cu alte organizații internaționale sunt definatorii pentru soluționarea pe cale pașnică a conflictelor regionale.

În tot acest cumul de factori de schimbare a paradigmei geopolitice la nivel mondial, am identificat în ultimul paragraf al capitolului, un posibil rol de actor cheie al României în regiune. Deși se află în plin proces de redobândire a statutului de democrație consolidată, întreaga problematică abordată în teza de doctorat este deosebit de importantă pentru țara noastră, în vederea fundamentării strategiilor de politică externă a României, în vederea dobândirii statutului de actor geopolitic dominant în Zona Lărgită a Mării Negre.

În capitolul 6, **„Concluzii și propuneri”** - vom formula concluziile necesare, în vederea elaborării unor mecanisme și strategii care să prevină conflictele. Dacă în prima parte a Secolului al XX-lea, geopolitica era văzută ca o modalitate de dominare a altor state prin intermediul spațiului geografic, ulterior geopolitica a fost înțeleasă ca o metodă de identificare a scopurilor și ideologiilor la care actorii internaționali subscriu în vederea profilării unor geostrategii previzibile.

Cu toate acestea, chiar dacă relațiile geopolitice dintre state au fost intermediare sub forma Summit-urilor O.N.U. și implicit a legislației internaționale, elaborate de-a lungul timpului, *problema identificată în urma cercetării motivelor care au stat la baza numeroaselor conflicte locale*, rezidă din modul de organizare statuat în Carta O.N.U., imediat după sfârșitul războiului, în 1945.

Astfel, s-a constatat faptul că singura soluție pentru evitarea conflictelor la nivel global, precum și pentru întărirea cooperării pe toate palierele, între toți

actorii geopolitici, este de reformare a Organizației Națiunilor Unite, în vederea îndeplinirii misiunilor sale de garant al: păcii mondiale, respectării drepturilor omului, cooperării internaționale și respectării dreptului internațional.

În acest sens, am formulat propunerile de modificare legislativă pe care le considerăm necesare în vederea așezării pe temelia dreptului a relațiilor geopolitice.

Bibliografie

Acte normative interne

- 1) Constituția României, republicată (2003).
- 2) Strategia de Securitate Națională a României 2006.
- 3) Legea nr. 535/2004, privind prevenirea și combaterea terorismului, republicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 1161 din 8 decembrie 2004.

Acte normative europene

- 1) Tratatul privind Uniunea Europeană (versiunea consolidată), din 26 octombrie 2012.
- 2) Convenția Europeană privind Drepturile Omului, din 4 noiembrie 1950.
- 3) Convenția Europeană de Arbitraj Comercial Internațional, din 21 aprilie 1961.
- 4) Rezoluția Parlamentului European din 6 iulie 2017 pe baza Raportului Comisiei cu privire la Turcia (2016).

Acte normative internaționale

- 1) Carta O.N.U., din 26 iunie 1945.
- 2) Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, din 16 decembrie 1966.
- 3) Rezoluția Consiliului de Securitate al O.N.U. nr. 83 / 1950.
- 4) Rezoluția Consiliului de Securitate al O.N.U. nr. 84 / 1950.
- 5) Rezoluția Consiliului de Securitate al O.N.U. nr. 713 / 1991
- 6) Rezoluția Consiliului de Securitate al O.N.U. nr. 821 / 1993
- 7) Rezoluția Consiliului de Securitate al O.N.U. nr. 1199 / 1998.
- 8) Rezoluția Consiliului de Securitate al O.N.U. nr. 1203 / 1998.
- 9) Rezoluția Consiliului de Securitate al O.N.U. nr. 1244 / 1999.

- 10) Rezoluția Consiliului de Securitate O.N.U, nr. 2334 / 2016.

Lucrări de autor

- 1) ANDREȘAN-GRIGORIU, Beatrice, *Tratatele Uniunii Europene*, Editura Hamangiu, București, 2015.
- 2) ASMUS, Ronald, *Opening NATO's Door*, Editura Columbia University Press, New York, 2002.
- 3) BORDEIANU, Doina, *Politica Europeană de Vecinătate, Cazul Republicii Moldova și al Ucrainei*, Editura Lumen, Iași, 2007.
- 4) CÂRNICI (ANICA), Luminița-Ludmila, *Terorismul european și impactul asupra securității naționale*, Editura Top Form, București, 2017.
- 5) CONSTANTIN, Valentin, *Drept internațional*, Editura Universul Juridic, București, 2012.
- 6) CONSTANTIN, Vlad, *Relații internaționale politico diplomatice contemporane*, Editura Fundației România de Măine, București, 2001.
- 7) CONEA, Ion, GOLOPENȚIA, Anton, *Geopolitica*, Editura Ramuri, Craiova, 1940.
- 8) CONTE, Arthur, *Ialta sau împărțirea lumii (11 februarie 1945)*, traducere de Claudia Dumitriu, Editura Compania, București, 2000.
- 9) COPOSU, Corneliu, *163 de vorbe memorabile*, antologie și prefață de Marius Ghilezan, Editura Vremea, București, 2014.
- 10) CRUCERU, Valerică, *Insurgență, contrainsurgență și război limitat – aspecte ale artei militare în războiul din Vietnam – 1954 – 1975*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.
- 11) DALLARA, Cristina, *Uniunea Europeană și promovarea Rule of Law în România, Serbia și Ucraina*, Editura Institutul European, Iași, 2009.
- 12) DEACONU, Ștefan, *Tratatele României cu vecinii*, Editura Lumina Lex, București, 2001.
- 13) DEGERATU, Constantin, *Excurs în funcționarea structurilor de*

- securitate*, Editura A.N.I., București, 2007.
- 14) DIACONU, Nicoleta, *Dreptul Uniunii Europene: tratat*, Editura Lumina Lex, București, 2011.
 - 15) DIACONU, Nicoleta, *Dreptul Uniunii Europene – Politicile Uniunii Europene*, Editura Universul Juridic, București, 2017.
 - 16) FILIP, Corneliu, *Tratatul de la Varșovia – Alianță politico-militară sub egida Moscovei*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2006.
 - 17) FONTAINE, Andre, *Istoria Războiului Rece*, traducere de George G. Potra și Delia Răzdolescu, Editura Militară, București, 1992.
 - 18) FRIEDMAN, George, *Puncte de Presiune*, traducere de Corina Hădăreanu, Editura Literă, București, 2016.
 - 19) FOTA, Iulian, *România în NATO și UE: gestionarea globalizării și relansarea modernizării*, Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, București, 2013.
 - 20) FOTA, Iulian, *Globalizarea*, Editura Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, București, 2013.
 - 21) FUEREA, Augustin, *Dreptul tratatelor și organizațiilor internaționale*, Editura Cartea Universitară, București, 2006.
 - 22) FUEREA, Augustin, *Instituțiile Uniunii Europene*, Editura Pro Universitaria, București, 2012.
 - 23) FUEREA, Augustin, *Manualul Uniunii Europene*, Editura Universul Juridic, București, 2016.
 - 24) GADDINS, John Lewis, *Războiul Rece*, traducere de Diana Pușcașu Țuțuianu, Editura RAO Internațional Publishing Company, București, 2009.
 - 25) GADDINS, John Lewis, *The United States and the Origins of the Cold War 1941-1947*, Columbia University Press, New York, 2000.
 - 26) GARDNER, Lloyd C., *Sfere de influență – împărțirea Europei între marile puteri, de la Munchen la Ialta*, traducere de Anca Angelescu-Boldor,

- Editura Elit, 1995.
- 27) HELLER, Agnes, FEHER, Ferenc, *Dezmembrarea Imperiului lui Stalin*, traducere de Doina Lică, Editura de Vest, Timișoara, 1993.
 - 28) IONESCU, Mihail E., *După hegemonie. Patru scenarii de securitate pentru Europa de Est în anii '90*, Editura Scripta, București, 1993.
 - 29) ION, Nistor, *Problema ucraineană în lumina istoriei*, Editura Septentrion, București, 1997.
 - 30) KANT, Immanuel, *Spre pacea eternă*, trad. Rodica Croitoru, Editura ALL, București, 2008.
 - 31) LORINCZ, Anca Lelia, *Aspecte procesuale privind cooperarea judiciară internațională în materie penală*, Editura Pro Universitaria, București, 2008.
 - 32) LOROT, Pascal, *Perestroika – URSS sub Gorbaciov, 1985-1991*, traducere de Cristina Jinga, Editura Corint, București, 2002.
 - 33) MARIN, Vasile, *Elemente de geopolitică și geostrategie*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2007.
 - 34) MAZILU, Dumitru, *Dreptul păcii*, Editura Academiei, București, 1983.
 - 35) MAZILU, Dumitru, *Integrarea Europeană. Drept Comunitar și Instituții Europene*, Editura Lumina Lex. București, 2001.
 - 36) MAZILU, Dumitru, *Drept Internațional Public: curs*, Ed. A 3-a, Editura Lumina Lex, București, 2008.
 - 37) MAZILU, Dumitru, *Dreptul Internațional Public*, Editura Lumina Lex, București, 2009.
 - 38) MAZILU, Dumitru, *Diplomația: drept diplomatic și consular*, Editura Lumina Lex, București, 2009.
 - 39) MIGA-BEȘTELIU, Raluca, *Drept internațional public*, Editura C. H. Beck, București, 2014.
 - 40) MORGHENTHAU, Hans, *Politica între națiuni; Lupta pentru putere și luptă pentru pace*, Editura Polirom, București, 2007.

- 41) MUREȘAN, Mircea, VĂDUVA, Gheorghe, *Strategia de parteneriat, parteneriatul strategic*, Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, București, 2006.
- 42) NĂSTASE, Adrian și Bogdan AURESCU, *Drept Internațional Public*, Editura C. H. Beck, București, 2012.
- 43) NICIU, Marțian I. Trocan, *Drept Internațional Public*, Editura Servo-Sat, Arad, 1999.
- 44) NIȚU, Nicolae, *Destrămarea Iugoslaviei*, Editura Top Form, București, 2006.
- 45) PÂRVULESCU, Cristian, *Știința politică*, Editura Pro Universitaria, București, 2006.
- 46) POP, Adrian, *Geopolitica*, Editura Sylvi, București, 2003.
- 47) POPA, Alin, *Geopolitică. Note de curs.*, Editura Alma Mater, Bacău, 2011.
- 48) POPESCU, Roxana-Mariana, *Raportul dintre dreptul comunitar (al Uniunii Europene) și dreptul internațional*, Editura Universul Juridic, București, 2013.
- 49) POSTEVKA, Maria, ZODIAN, Vladimir, *Politică și energie în est: cazul Ucrainei*, Editura Top Form, București, 2010.
- 50) POSTEVKA, Maria, ZODIAN, Vladimir, *Ucraina: trasee energetice alternative și relațiile cu statele din Europa centrală și zona lărgită a Mării Negre*, Editura Top Form, București, 2008.
- 51) PREDA, Cristian, *Introducere în știința politică*, Editura Polirom, Iași, 2010.
- 52) PURICEL, Ion, ANASTASIEI Traian, *Geopolitica la Marea Neagră: relațiile dintre Rusia și Ucraina în contextul extinderii N.A.T.O. spre est*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.
- 53) PUIU, Tiberius, *Ucraina și ucrainenii schiță istorică*, Editura Mustang, București, 1999.
- 54) RAYMOND, Aron, *Democrație și totalitarism*, trad. Simona Ceaușu,

- Editura ALL EDUCAȚIONAL, București, 2001.
- 55) SÂRBU, Marian, *Geopolitică și geostrategie*, Editura Academiei Navale „Mircea cel Bătrân”, Constanța, 2006.
 - 56) SIMILEANU, Vasile, *Geopolitică și centre de putere*, Editura Top Form, București, 2011.
 - 57) SIMION, Teodor P., *Probleme fundamentale de geografie politică și geopolitică*, Editura Valahia University Press, Târgoviște, 2009.
 - 58) STANCIU, Ion-Aurel, *Terorismul internațional*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2007.
 - 59) TABĂRĂ, Vasile, *Considerații asupra sistemului instituțiilor de securitate*, Editura Techno Media, Sibiu, 2009.
 - 60) TAMAȘ, Sergiu, *Geopolitica*, Editura Noua Alternativă, București, 1995.
 - 61) TOFFLER, Alvin, *Powershift; Puterea în mișcare*, Trad. Mihnea Columbeanu, Editura ANTET, Prahova, 2000.
 - 62) TOMA, Dumitru, *Drept Internațional Public*, Editura Fundației „Andrei Șaguna”, Constanța, 2005.
 - 63) THOM, Burnett, *Cine a câștigat, de fapt, cursa spațială?*, traducere de Ionuț Mihai Fulger, Editura RAO Internațional Publishing Company, București, 2009.
 - 64) TOBOȘARU, Nicolae, *Parteneriatul strategic dintre România și S.U.A.*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2010.
 - 65) TOMESCU, Mădălina, DRAGNE, Luminița, *Dreptul Internațional: între știință, diplomatie și politică: în onorem Dumitru Mazilu*, Editura Universul Juridic, București, 2011.
 - 66) TRANDAFIR, Cornel, *Terorism – Antiterorism*, Editura Sitech, Craiova, 2008.
 - 67) TRANDAFIR, Cornel, *Securitatea comunitară și terorismul*, Editura Sitech, Craiova, 2006.
 - 68) TROCAN, Laura-Magdalena, *Drept Internațional Public*, Editura C.H.

- Beck, București, 2014.
- 69) TROCAN, Laura-Magdalena, *Studii de Drept Internațional Public*, Editura „Academia Brâncuși”, Târgu-Jiu, 2008.
- 70) UNGUREANU, David, *Relații și organizații internaționale*, Editura Sitech, Craiova, 2015.
- 71) VĂTĂMAN, Dan, *Organizații europene și euroatlantice*, Editura C. H. Beck, București, 2009.
- 72) VĂDUVA, Gheorghe, *Geopolitica. Teorii. Areale. Falii. Confluențe*, Editura Societatea Scriitorilor Militari, București, 2013.
- 73) VĂDUVA, Gheorghe, *Războiul asimetric și noua fizionomie a conflictualității armate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007.
- 74) VĂDUVA, Gheorghe, *Dinamica parteneriatelor*, Editura Universității naționale de apărare, București, 2004.
- 75) VELICU, George, *Drept Internațional Public*, Editura SITECH, Craiova, 2012.
- 76) VESE, Vasile, *Istoria Integrării europene*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001.
- 77) VITALIS, Eduard Alexandru, *Securitatea în epoca globalizării*, Editura Moroșan, București, 2009.
- 78) VOICU, Bodocan, *Geografie Politică*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1997.
- 79) VOICU, Costică, *Drept Internațional Public: sinteze universitare*, Editura Alma Mater, Sibiu, 2006.
- 80) VOICILAȘ, Dan Marius, *Uniunea Europeană: incursiuni retrospective*, Editura „Terra Nostra”, Iași, 2011.
- 81) VREME, Vasile, *Drama Peninsulei Coreea: Primul război cald din perioada războiului rece: 1950-1953*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.

- 82) YAVUZ, M. Hakan, *Secularism and Muslim Democracy în Turkey*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009.
- 83) ZABERCA, Vasile-Mircea, *Construcția Europeană*, Editura „Eftimie Murgu”, Reșița, 2001.
- 84) ZBUCHEA, Gheorghe, *Istoria Iugoslaviei*, Editura Corint, București, 2001.

Diverse

- 1) Google Search: <https://www.google.ro/webhp>

Articole, publicații, lucrări (studii) de cercetare

- 1) CONEA, Ion, *Geopolitica, o știință nouă, în Sociologia Românească*, nr. 9-10, an II / 1937, București.
- 2) CHIȚU, Alexandru, Cristinel, *Orientul Mijlociu, terorismul și perspectivele geopolitice ale României*, Revista Univers Strategic, an IX, nr. 2 (34), București, 2018.
- 3) DAVID, Mihai, *Considerații geopolitice asupra statului român*, Iași, 1939, studiu cuprins în *Geopolitica - studii*, 1994.
- 4) MANUILĂ, Sabin, *Studiu etnografic asupra populației României*, extras din lucrarea publicată de Institutul de Statistică, București, 1949, reeditat în vol. „Geopolitica”, 1994.
- 5) MAZILU, Dumitru, „*Ordinea mondială – exigențe actuale*”, *Lumea*, nr. 2 (275), 2016.
- 6) MAZILU, Dumitru, „*Multinaționalele, noile imperii coloniale?*”, *Lumea*, nr. 7 (280), 2016.
- 7) MAZILU, Dumitru, „*Summitul N.A.T.O. de la Varșovia. Prezență militară aliată consolidată în Europa de Est*”, *Lumea*, nr. 10 (283), 2016.
- 8) MAZILU, Dumitru, „*Suprastatalitatea opțiunii contradictorii*”, *Lumea*, nr. 11 (284), 2016.

- 9) MAZILU, Dumitru, „*Balcanii, în contextul geopolitic actual*”, *Lumea*, nr. 1 (286), 2017.
- 10) MAZILU, Dumitru, „*Războiul o opțiune inacceptabilă*”, *Lumea*, nr. 2 (287), 2017.
- 11) MAZILU, Dumitru, „*Marea Neagră, opțiuni geostrategice actuale*”, *Lumea*, nr. 4 (289), 2017.
- 12) NOUNOU, Doaa Mohamed, *Turkey: A Rising Regional Power în a Changing Middle East*, disertație susținută la British University în Egypt, Faculty of Business Administration, Economics and Political Science, 2011 /2012.
- 13) TOMESCU, Mădălina (editor), *Cetățenia activă în societatea contemporană – Realitate sau deziderat?*, Editura Pro Universitaria, București, 2016.

Surse bibliografice de pe INTERNET

- 1) <https://dexonline.ro/definiție/interes>.
- 2) <http://www.cuvintecelbre.ro/principii-zero/>.
- 3) <http://cuvintecelbre.ro/orfanii-istoriei/>.
- 4) <http://www.descopera.ro/dnews/10967213-e-oficial-astazi-traiesc-7,2-miliarde-de-oameni-iata-cand-vom-fi-8-miliarde-si-ce-se-va-intampla-cu-romania>.
- 5) <http://www.descopera.ro/istorie/15278169-5-lovituri-de-stat-celebre-cum-a-devenit-augusto-pinochet-dictator-cu-ajutorul-cia>.
- 6) <https://dexonline.ro/definiție/criza>.
- 7) <http://www.cultura.mai.gov.ro/traditii/dimensiuni-educative.pdf>.
- 8) <http://www.citatepedia.ro/index.php?id=120499>.
- 9) http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internaționala/Carta_Organizatiei_Națiunilor_Unite_O.N.U..pdf.
- 10) <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-din-23-mai-1969-cu-privire->

la-dreptul-tratatelor-emitent-organi-zatia-natiunilor-unite-publicat-n-brosura-36591.html.

11) <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/istoria-conflictului-israelo-palestinian>

12) http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internaționala/Carta_Organizatiei_Națiunilor_Unite_O.N.U..pdf.

13) <http://research.un.org/en/docs/ga/quick/regular/25>.

14) <http://www.un-documents.net/a25r2625.htm>.

15) http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internaționala/Carta_Organizației_Națiunilor_Unite_O.N.U..pdf, <http://www.dri.gov.ro/actul-final-de-la-helsinki/>.

16) http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internaționala/Carta_Organizatiei_Națiunilor_Unite_ONU_.pdf, consultat la 08.04.2017.

17) <https://dexonline.ro/definiție/represalii>.

18) http://www.bbc.co.uk/romanian/news/story/2006/03/060305_churchill_discurs_fulton.shtml.

19) <https://archive.org/details/anthropogeograph01ratzuoft>.

20) https://www.dohainstitute.org/en/PoliticalStudies/Pages/Trump_Jerusalem_Move_Motives_and_Implications.aspx.

21) https://ro.wikipedia.org/wiki/Doctrina_Truman.

22) <http://www.historywithoutindignation.com/ro/archive/46-planul-marshall-de-reconstructie-a-europei-occidentale-repere-si-semnificatii>.

23) <http://www.romanalibera.ro/special/documentare/galerie-foto--blocada-berlinului--67-de-ani-de-la-prima-criza-majora-a-razboiului-rece-383139>.

24) http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/blocada-berlinului-prima-criza-razboiului-rece.

25) [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181\(II\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181(II)).

26) <http://www.romanalibera.ro/special/documentare/galerie-foto--blocada-berlinului--67-de-ani-de-la-prima-criza-majora-a-razboiului-rece-383139>.

27) <http://www.nato.int/history/nato-history.html>.

- 28) https://www.jstor.org/stable/1952108?seq=1#page_scan_tab_contents.
- 29) http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/lumea-lui-orwell-momente-controversate-istoria-coreei-nord.
- 30) <http://razboiulrece.weebly.com/razboiul-din-coreea.html>.
- 31) <http://www.mae.ro/sites/default/files/file/pdf/TRATATUL%2520NORD-ATLANTIC.pdf> .
- 32) [https://cersipamanromanesc.wordpress.com/2013/08/09/un-conflict-aproape-uitat-razboiul-din-coreea-1950-1953 /](https://cersipamanromanesc.wordpress.com/2013/08/09/un-conflict-aproape-uitat-razboiul-din-coreea-1950-1953/)
- 33) <http://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eastern-partnership/>
- 34) [https://cersipamanromanesc.wordpress.com/2013/08/09/un-conflict-aproape-uitat-razboiul-din-coreea-1950-1953 /](https://cersipamanromanesc.wordpress.com/2013/08/09/un-conflict-aproape-uitat-razboiul-din-coreea-1950-1953/)
- 35) <http://razboiulrece.weebly.com/razboiul-din-coreea.html>.
- 36) [https://cersipamanromanesc.wordpress.com/2013/08/09/un-conflict-aproape-uitat-razboiul-din-coreea-1950-1953 /](https://cersipamanromanesc.wordpress.com/2013/08/09/un-conflict-aproape-uitat-razboiul-din-coreea-1950-1953/)
- 37) <https://vdocuments.site/documents/drept-international-a-umanitar-interior-lucrare.html>
- 38) <https://geopoliticalfutures.com/syria-attack-russias-narrative/>
- 39) <http://razboiulrece.weebly.com/razboiul-din-coreea.html>.
- 40) <https://www.iiccr.ro/semnarea-tratatului-de-la-varsovia-14-mai-1955/>.
- 41) http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/tratatul-varsovia.
- 42) https://ro.wikipedia.org/wiki/Pactul_de_la_Var%C8%99ovia.
- 43) [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/120\(1956\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/120(1956))
- 44) <http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/6937964.stm>.
- 45) https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_Rece#Cursa_spa. C8.9Bial. C4.83.
- 46) <http://www.airspacemag.com/space/to-boldly-go-133005480/?no-ist>.
- 47) https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_Rece#c%C3%A2te_ref-dowty114_175-0.
- 48) http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/c-t-lung-era-zidul-

berlinului.

- 49) http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/criza-rachetelor-cuba
<http://razboiulrece.weebly.com/razboiul-din-vietnam.html>.
- 50) http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/r-zboiul-vietnam-o-tragedie-n-cinci-acte.
- 51) <http://razboiulrece.weebly.com/razboiul-din-vietnam.html>.
- 52) http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/r-zboiul-vietnam-o-tragedie-n-cinci-acte.
- 53) https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_din_Vietnam.
- 54) <http://razboiulrece.weebly.com/razboiul-din-vietnam.html>.
- 55) <http://www.britannica.com/event/Strategic-Arms-Limitation-Talks>.
- 56) https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_Rece#Nixon.2C_Brejnev_.C8.99i_destinderea.
- 57) <http://www.britannica.com/event/Strategic-Arms-Limitation-Talks>.
- 58) https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_Rece.
- 59) <http://www.coldwar.org/articles/80s/glasnostandperestroika.asp>.
- 60) <https://istoriiregasite.wordpress.com/2012/05/04/glasnost-si-perestroika/>.
- 61) https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_Rece.
- 62) https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_Rece#C.C4.83derea_regimurilor_comuniste_.C3.AE_n_Europa_de_Est.
- 63) <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/conflictul-din-siria-lipsa-de-solutii-si-dezastru-umanitar>
- 64) <http://www.dicton.ro/citate/aristotel-despre-stat/>
- 65) https://www.google.ro/?gws_rd=ssl#q=P.I.B.+Ucraina.
- 66) https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_Rece#Dizolvarea_Uniunii_Sovietice.
- 67) <http://stirileprotv.ro/știri/stirileprotv-special/9-intrebari-despre-ucraina-pe-care-v-a-fost-rusine-sa-le-formulati.html>.
- 68) <http://www.mediafax.ro/externe/cronologie-principalele-etape-ale-crizei->

declansate-in-ucraina-in-noiembrie-2013-13453405

- 69) <http://www.refworld.org/pdfid/534502a14.pdf>
- 70) <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275>.
- 71) <http://www.bbc.com/news/world-europe-28052645>.
- 72) <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275>.
- 73) <http://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>.
- 74) <http://www.auri.citatepedia.ro/de.php?a=John+Ruskin>.
- 75) <http://blog.business-mark.ro/2016/09/07/ue-este-cel-mai-mare-contribuabil-la-P.I.B.-ul-mondial/>
- 76) <http://www.mae.ro/taxonomy/term/416/1>
- 77) <http://www.mae.ro/node/1471>
- 78) <http://www.mfinante.gov.ro/relatiainternat.html?pagina=domenii>, consultat în data de 07.4.2016.
- 79) <http://www.mae.ro/node/1587>.
- 80) <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/ro/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/euratom-treaty>.
- 81) <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/152/art07-Catalan.html>.
- 82) <http://www.cpcs.ro/articol-oi-nato.php>.
- 83) <http://www.arduph.ro/domenii/operatiuni-de-pace/competentele-institutiilor-u-e-pentru-managementul-operatiilor-de-mentinere-a-pacii/>
- 84) <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/un-secol-de-violenta-consecintele-primului-razboi-mondial-in-orientul-mijlociu>.
- 85) [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/82\(1950\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/82(1950))
- 86) <http://www.nccu.edu.tw/~lorenzo/Guney%20Middle%20East.pdf>.
- 87) [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1199\(1998\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1199(1998)).
- 88) [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244\(1999\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1244(1999)).
- 89) www.ecomareaneagra.wordpress.com/marea-neagra/.
- 90) <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/turcia-partener-important-al-nato->

374767.

- 91) http://setav.org/en/assets/uploads/2017/05/Analysis32_.pdf
- 92) https://uș.icej.org/sites/icej.org/files/en/embassy_strategy_press_002.pdf.
- 93) <https://www.europalibera.org/a/24782930.html>.
- 94) <http://www.mediafax.ro/externe/topul-celor-mai-importante-puteri-militare-din-lume-ce-loc-ocupa-rusia-video-12446085>.
- 95) www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23665&lang=en.
- 96) Stockholm Center for Freedom, „15 July Erdogan’s Coup”
https://stockholmcf.org/wp-content/uploads/2017/07/15_July_Erdogans_Coup_13.07.2017.pdf.
- 97) <http://edition.cnn.com/2017/04/16/europe/turkey-referendum-results-erdogan/index.html>.
- 98) <http://iss.ucdc.ro/revista-pdf/us34.pdf>.
- 99) <http://www.dw.com/ro/aderarea-turciei-la-ue-este-amenin%C5%A3at%C4%83/a-38461062>.
- 100) <https://www.mae.ro/node/1861>.
- 101) <https://www.mae.ro/node/4944>.
- 102) <https://www.mae.ro/node/4944>.
- 103) <http://www.mediafax.ro/politic/romania-gazduieste-pentru-a-treia-oara-incepand-de-sambata-adunarea-parlamentei-tara-a-nato-programul-summitului-16758060>.
- 104) <https://www.nytimes.com/2017/01/15/world/europe/donald-trump-nato.html>.
- 105) <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/12/06/statement-president-trump-jerusalem>.
- 106) http://old.presidency.ro/index.php?_RID=det&tb=date_arhiva&id=7038&PRID=arh.
- 107) <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/bomba-cu-hidrogen-cea->

mai-puternica-arma-nucleara.

108) <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>.